Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 276 (15899) | 1981 оной декабриин 2, среда | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО, СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

КПСС-эй ЦК-гай ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬ, СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР ГЕРМАНИИН ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКАДА ЕРЭЖЭ, ХЭҺЭН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр 1981 оной ноябриин 22—25-да Германиин Федеративна Республикада ерэжэ, хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые КПСС-эй ЦК-гай Политбюро, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет хаража үзөөд, ФРГ-гэй канцлер Г. Шмидт болон Баруун Германиин гүрэнэй ба политическэ бусад ажал ябуулагшадтай хөөрэлдөөнүүдэй, уулзалгануудай үедэ Л. И. Брежневэй хэһэн тон ашатай туһатай хүдэлмэрие бүрин хүсэдөөр һайшааба. Албанай хэрэгээр ерээд байха үедөө Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэнүүд нийтэ Европодо, дэлхэй дээрэ үргэнөөр дэмжэгдэв. Үнэхөөрөөшье, Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Германиин Федеративна Республикада ерэлгэ ёһотойл эб найрамдалай үг зорилготой ябуулга болоһон байна.

Уласхоорондын харилсаанай мүнөөнэй түгшүүрилтэй, тон харюусалгатай үедэ, тэдэнэй эрид муудажа гү, али һайн тээшээ эрьелтэ хэжэ болохо байһан үедэ, Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ерэжэ, хэһэн хөөрэлдөөнүүд совет-баруун германиин хоёр талын холбоо барисаанда, мүн зүүн ба баруун оронуудай хоорондохи бүхы харилсаанда, дэлхэйн политикын нийтэ шэглэлдэ онсо удха шанартай байха зэргэтэй.

КПСС-эй XXVI съезд дээрэ найруулагдаһан уласхоорондын хэрэгүүдэй хараа бодолой, дайнай, нэн түрүүн ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, буу зэбсэгүүдые хуряаха, шахардуу байдалые һуларуулха, социальна ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршохо хараа бодолой нүлөө ехэтэй байһыень совет-баруун германиин дээдэ тушаалтадай шэнэ уулзалгын ябаса, тэрэнэй үрэ дүнгүүд үшөө дахин баталба. Л. И. Брежневэй ФРГ-дэ ерэжэ, хэһэн хөөрэлдөөнүүд, уулзалганууд, хэлэһэн үгэнүүд наяад онуудай Эб найрамдалта программа бодото дээрэнь бэелүүлгын политическэ ехэ ябуулга болоно.

Совет арадай, манай ханинар болон союзнигуудай, Европын бүхы арадуудай аюулгүй байдалай үндэһэн аша туһа американ шэнэ түхэлэй ядерна ракетэнүүдые Баруун Европын хэдэн оронуудта, нэн түрүүн ФРГ-дэ тараан тодхохо түсэбүүдһээ уламжалан Европодо тохёолдоһон уршагта аюулые хайшан гээд зайсуулан сарахаб, хүсэнүүдэй тэнсүүрине НАТО-гай бүлэглэлэй аша туһада яагаад хубилгуулхагүйб гэһэн эгээл орёо, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ асуудалые Бонндо үнгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдэй гол анхаралда табиха шухала гэжэ тоолоһон байгаа. Л. И. Брежнев энэ асуудалые шууд сэхээр, тодорхойгоор табиба.

Л. И. Брежнев ФРГ-дэ хөөрэлдөөнүүдые хэхэдээ, шэнэ, гүнзэгы удхатай дурадхалнуудые оруулаа. Тэдэнь али алиндань таарама үгээ ойлголсолго олохо, ядерна дайнай аюулһаа Европые аршалан хамгаалха гэһэн нэгэл зорилготой байна. Эдэ дурадхалнууд гансал ФРГ болон Баруун Европын бусад оронуудта зорюулагдана бэшэ. Европодо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэг тухай совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй ноябриин 30-да Женеводэ эхилһэнтэй дашарамдуулан, тэдэ США-да зорюулагданхай.

Совет шэнэ дурадхалнуудай удхань иимэ.

Нэгэдэхеэр, иимэ түхэлэй буу зэбсэгүүд тушаа хөөрэлдөөнүүдэй хэгдэжэ байха үедэ дундуур зайда хэрэглэгдэхэ шэнэ ядерна буу зэбсэгүүдые Европодо тараан тодхолгые, бии байгаа иимэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые һэльбэн шэнэдхэлгые зогсоохо тухай урда тээнь оруулһан дурадхалаа Советскэ Союз нилээд нэмээһэн байна. Иимэ хизаарлалта хэхые нүгөө талын зүбшөөгөө һаань, хөөрэлдөөнүүдэй дүнгөөр СССР болон США-гай үгээ ойлголсожо шалаха байһан бүри бага хэмжээндэ дүтэлэн, СССР-эй Европодохи хубида тараан тодхогдоһон дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдэй зарим хубииень өөһэдынгөө зүгһөө хорооходор бэлэн байһанаа совет тала мэдүүлбэ.

Хоёрдохёор, Женеводэхи хөөрэлдөөнүүдэй үедэ дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдые хоёр талын хэдэн арбаар бэшэ, харин хэдэн зуугаар таарамжатай һайнаар хороохо хараа бодолтой байһанаа Советскэ Союз тэмдэглэнэ. Тиихэдээ дүтүүр тодхогдоһон американ зэбсэг хэрэгсэлнүүд, мүн Англиин ба Франциин зохихо ядерна буу зэбсэгүүд хараада абтаха зэргэтэй.

Гурбадахяар, Европодохи объектнүүд тээшэ шэглүүлэгдэһэн дундуур зайда хэрэглэгдэхэ бүхы түхэлэй ядерна буу зэбсэгүүдһээ хоёр талын — баруун ба зүүн — бүринмүһэн арсаха тухай үгээ ойлголсохоор Советскэ Союз бэлэн лэ.

Тэрээнһээ гадна, эсэсэй эсэстэ Европодо ямаршье — дундуур зайда хэрэглэгдэхэ, тактическа — ядерна буу зэбсэггүй болохые Советскэ Союз оролдоно гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглээ. Энэнь үнэхөөрөөшье бүхы талада таарамжатай һайн шиидхэбэри болохо байна.

Нүхэр Л. И. Брежневэй оруулһан дурадхалнууд хадаа Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые усадхан зайсуулха программа болоно. Тэрэ бүхы арадуудай хүсэл эрмэлзэлгэнүүдтэ, ядерна дайнай аюулда эсэргүүсэн тэмсэдэг үргэн олониитын эрилтэнүүдтэ харюусана.

Баруунай оронууд, нэн түрүүн Америкын Холбоото Штадууд шэнэ совет үүсхэлнүүдтэ ехэ анхаралтайгаар, бүтэмжэтэй һайнаар хандаха аабза гэжэ Советскэ Союзда хүлеэнэ.

Совет-американ хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадажа байһан совет делегацида тааража захяа заабаринуу Л. И. Брежневэй хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй үндэһөөр үгтөө.

Европодохи ядерна буу зэбсэг тухай асуудал хадаа гансал энэ түбиин ерээдүй тухай, эндэ ажаһуудаг олон зуугаад миллион хүнүүдэй хуби заяан тухай асуудал бэшэ. Энэ хадаа бүгэдэ нийтын эб найрамдалай хуби заяан тухай асуудал мүн. Хэн нэгэнэй аюулгүй байдалда хоро хүргэхэгүйн, мүн Европодо сэрэгүүдэй урда урдаһаа зүришэлгые һуларуулхын тула хөөрэлдөөнүүдые хэжэ, иимэ шиидхэбэри абахын түлөө Советскэ Союз тэмсэнэ.

Гэбэшье иимэ шиидхэбэри зүн лагаан абташаха юм гээд һанажа болохогүй. Бодото байдалай үндэһөөр, али тэгшэ ба али алинай аюулгүйе сахиха гол ёһондо үндэһэлэн, таарамжатай харгы замда гарахые США болон НАТО-да ородог тэрэнэй гол союзнигууд мүнөө болотор хүсэнэгүй. Европодо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүд тухай асуудалаар Советскэ Союз болон НАТО-гай, тэрэ тоодо ФРГ-е оруулагаан харaa бодолой ехэ илгаатай байһыень Бонндо үнгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүд үшөө тахин харуулба.

Гол зүйлнүүдһээ ойлгоходо, НАТО-да ородог ехэ ехэ гүрэнүүд, нэн түрүүн США гансал өөһэдөө сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые, бодото дээрээ Советскэ Союзай буу зэбсэгүүдээ нэгэ талаһаа хороохыечь урдынхяараа оролдоно бшуу. Советскэ Союз иимэ ябадал хэхэгүй юм гэжэ Л. И. Брежнев ФРГ-дэ ошоод байха үедөөшье батаар, шууд сэхээр мэдүүлээ. Манай оронной, манай союзнигууд болон ханинарай аюулгүй байдалай аша туһада совет арад, Коммунис партии хэзээдэшье зүришэхэгүйл, Европын арадууд, американ арад, буу зэбсэгүүдые хуряалгын ба эб найрамдалай хэрэгые хүндэлдэг бүхы хүнүүд энээн тухай мэдэхэ ёһотой. Баруун гүрэнүүдэй харюусалгатай хүтэлбэрилэгшэдшье энээнииe ойлгохо ёһотой.

Социальна байгуулалтаһаа, энэ тэрэ сэрэгэй холбоонуудта хабаададаг байһанһаа дулдыдангүй, гүрэнүүд эб найрамдалые бэхижүүлхын, түгшүүрилтэ байдалые һуларуулхын, этигэл найдалые һэргээхын тула бүхы хүсэлэл оролдолгонуудаа гаргаха, ажалаа хамтаараа ябуулха ёһотой гэһэн гол тобшололнуудай нэгые Л. И. Брежневэй ФРГ-дэ үнгэргэһэн хөөрэлдөөнүүдые хэжэ болоно. Энэ үшарай бүхы гүрэнүүдэй бэелүүлдэг политикын гол шэглэл болохо байһаниинь шухала.

Мүнөө уласхоорондын байдалай түгшүүрилтэй болоод байха үедэ гүрэнүүдэй хоорондо политическэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ Советскэ Союзай, ФРГ-гэй тооложо байһыень нүхэр Л. И. Брежневэй Бонндо хэһэн хөөрэлдөөнүүд элирхэйлэн харуулаа.

Уласхоорондын үйлэ хэрэгүүдэй түлөө харюусалгатай байһанаа ойлгодог орон бүхэн хөөрэлдөөнүүдые амжалтатайгаар үнгэргэлгэдэ, тэрэниие хүгжөөлгэдэ таараха политическэ оршон байдал байгуулхын тула өөрһөөнь дулдыдаһан бүхы юумэ хэхэ ёһотой гэжэ КПСС болон Совет гүрэн тоолодог байгаа, мүнөөшье тоолоно. СССР-эй ба США-гай хоорондохи хөөрэлдөөн тушаа хэлэхэ болоо һаа, энэ талаар Советскэ Союзай хараа бодол нэн түрүүн КПСС-эй XXVI съезд дээрэ тон тодо хурсаар элирхэйлэгдэнхэй. Тэрэ иимэ хөөрэлдөө үнгэргэхын түлөө тэмсэнэ.

Совет баруун германиин хоёр талын харилсаае хүгжөөхэ талаар хөөрэлдөөнүүдэй үедэ түйлагдаһан дүнгүүдые КПСС-эй ЦК-гай Политбюро, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет үндэрөөр сэгнэнэ. Эдэ бүтэдэ элдэб асуудалнуудаар СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондохи һайн хүршэ ёһоной эб найрамдалта харилсаае хүгжөөлгэдэ шэнэ эршэмтэй түлхисэ үгэхэ байна. Хөөрэлдөөнүүдэй урда тээхэнэ «Газай хоолой соргонуудые татаха» тухай хэлсээн баталаглаа һэн. Энэ хадаа манай зуун жэлдэ Европодо эльшэ хүсэнэй асуудалнуудые шиидхэхэ талаар хэгдэһэн эгээл ехэ алхам болоно. Баталагдаһан гү, али мүнөө хэлсэгдэжэ байгаа бусад проектнүүдтэй хамта тэрэ хорилдохи зуун жэлһээ холо саашанхи үедэ али алиндань ашатай туһатай экономическа холбоое шууд сэхээр үргэдхэхын тула һайн үндэһэ һуури табиха байна.

Хоёр талын аша туһада харюусаһан экономическа харилсаае таарууу һайнаар хүгжөөлгэ бүхы дээрээ гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанда һайнаар нүлөөлхэ, уласхоорондын тогтууритай һайн байдалые хангажа, эб найрамдалые бэхижүүлжэ шадаха байна гээд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ, хоёр талын баталан абаһан хамтын коммюнике дотор тэмдэглэгдээ.

Хоёр гүрэн СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондохи харилсаанда — Москвада баталагдан абтаһан договорой түүхэтэ замаар, харин нийтэ Европын зүблөөндэ хабаадаһан бүхы оронуудай хоорондохи харилсаанда Хельсинкидэхи Түгэсхэлэй актаар саашадаашье дабшаха юм гэжэ Советскэ Союзай ба ФРГ-гэй хүтэлбэрилэгшэд хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдээр батадхаа.

Худалдаа наймаанай-экономическа, эрдэм, техникын, соёлой ба бусад һалбаринуудтахи харилсаае хүгжөөхэ тухай Л. И. Брежневэй ФРГ-дэ хэһэн хөөрэлдөөнүүдһээ, уулзалгануудһаа үндэһэтэй үгээ ойлголсолгонуудай бүхы дээрээ хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэхынь тула совет хүтэлбэрилэгшэд зохихо министерствэнүүдтэ, албан зургаануудта, эмхинүүдтэ захяа заабаринуудые үгөө.

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ерэжэ, хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханажа байһанаа совет хүнүүд мэдүүлхэ дүүрэн үндэһэ баримтатай. Аха дүү социалис оронуудтай нягта холбоо барисаатайгаар бэелүүлэгдэдэг КПСС-эй ба Совет гүрэнэй ленинскэ гадаадын политика хүнүүдэй ухаан бодолдо, зүрхэ сэдьхэлдэ бата найдамтайгаар нүлөөлжэ, эб найрамдалта, үргэн ехэ, үүсхэл эдэбхитэй байһанаа үшөө дахин элирхэйлэн харуулба.

Арадуудай аюулгүй байдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын, шахардуу байдалые һуларуулгын, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлахын аша туһада Советскэ Союзай бэелүүлдэг уласхоорондын ажал ябуулга, эдэ агууехэ зорилгонуудые түйлаха хэрэгтэ Л. И. Брежневэй оруулһан хубита хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтын эгээл үнэтэ шухаг зүйлые эб найрамдалые аршалха, тэрэниие үдэр бүри эдэбхитэйгээр сахин хамгаалха гэһэн хүсэл эрмэлзэлээр газар дэлхэй дээрэ хаа хаанагүй бэхижэлгэдэ нүлөөлнэ.

Арадуудай, нийтын элдэб хүсэнүүдэй ба бүлэгүүдэй эб найрамдалые хамгаалхын тула улам эршэмтэй, эрилтэ ехэтэй уряа гаргахадань, энэ тэмсэлэй амжалтатайгаар дүүрэхэ байһаниинь элирдэг юм гэжэ дүй дүршэл харуулна. Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ерэжэ, хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлые улам ашаг үрэ ехэтэй болгоно, уласхоорондын эгээл огёо асуудалнуудые шиидхэжэ болохо юм байна гэһэн этигэл найдал арадуудта түрүүлнэ.

...ОССИИ ТАБАН ЖЭЛ

...ФСР-эй АРБАДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭИ ДҮРБЭДЭХИ СЕССИ

...литическэ ба ажалай ехэ дэбжэлтын оршон бай... совет хүнүүд КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэри... бодото дээрэнь бэелүүлжэ байна. КПСС-эй ЦК... ноябриин (1981 он) Пленумэй дүнгүүд, Пленум дээ... хэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн тодо хурса, гүнзэгы ...ай үгэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй ба 1982 оной ...эй түсэбүүдые баталһан СССР-эй Верховно Сове... ...ессиин шиидхэбэринүүд эдэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ ха...ар һайшаагдаба. Манай социалис Эхэ орониие һал... бадаруулха тухай, эб найрамдал ба хүнүүдэй жар... байдал тухай партиин гаргаһан анхарал оролдол... ...гэдэ ажалай ба политическэ үүсхэл эдэбхеэр ха...на.

...бан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ Россиин ...шад шэнэ илалтануудые туйлаба. Республикын эко...ю болон соёлые саашадань хүгжөөхэ шухала асуу...нууд республикын гүрэнэй засагай дээдын зургаа... зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан байна.

...ФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй дүр... сесси декабриин 1-дэ үглөөнэй 10 часта Москвада, ...лиин Ехэ ордон соо хүдэлмэреэ эхилбэ.

...ФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Н. М. Гри... сессиие нээгээ.

...хэд Ю. В. Андропов, А. П. Кириленко, А. Я. Пель... М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, К. У. Черненко, В. В. ...ецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, И. В. ...понов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков ...эдэй ерэжэ һуухада, депутадууд болон айлшад удаан ...жэлһэн альга ташалгаар угтаба.

...ссинүүдэй хоорондохи үедэ наһа бараһан депутадуу... дурасхаалые сессидэ хабаадагшад һууриһаа бодожо ...о.

...ээр һунгагдаһан депутадуудай этигэмжэ түлөөлэл...дые мэдэрхэ тухай Мандатна комиссиин элидхэл ...тогтоол абтана. Комиссиин түрүүлэгшэ Н. Н. По...рев элидхэл хэһэн байна.

...ссиин зүблэхэ зүйл, тэрэнэй хүдэлмэриин гурим нэ...дүгаар баталагдана. 1981—1985 онуудай РСФСР-...кономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб ...; 1982 оной РСФСР-эй Экономическа ба социальна ...лтын гүрэнэй түсэб тухай ба 1981 оной РСФСР-эй ...омическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй ...аар дүүргэгдэжэ байһан тухай; 1982 оной РСФСР-... гүрэнэй бюджет тухай ба 1980 оной РСФСР-эй Гү... бюджедэй гүйсэдхэл тухай; Адыгейскэ, Горно-...йска, Еврейскэ, Карачаево-Черкесскэ, Хакасай ав...мито областьнууд тухай РСФСР-эй хуулинуудай ...тнүүд тухай; РСФСР-эй Верховно Соведэй Прези...эй Указуудые батална тухай асуудалнууд зүблэхэ ...э оруулагдаа.

...ФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын ор...о, РСФСР-эй Госпланай түрүүлэгшэ депутат Н. И. ...енников 1981—1985 онуудай РСФСР-эй Экономи...а ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб, 1982 оной ...СР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэ... түсэб тухай, 1981 оной РСФСР-эй Экономическа ба ...альна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй ямараар бэелүү...жэ байһан тухай элидхэл хэбэ.

(ТАСС).

РСФСР-эй ...ЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ...РЕЗИДИУМЭЙ ЗАСЕДАНИ

...ФСР-эй Верховно Сове... Президиумэй заседани ...ада, ноябриин 30-да

...ФСР-эй арбадахи зар... Верховно Соведэй дүр... сесситэй холбоотой ...лнуудые Президиум ...а үзэһэн: республикын ...й засагай дээдын зур... болохоёо байгаа сес... зүблэхэ зүйл ба хүдэл... гурим тухай дурад...дые зүбшэн хэлсэһэн, ...һан байна.

...СС-эй ЦК-гай ноябриин ... он) Пленумэй шиид...нүүдые, Пленум дээрэ Л. И. Брежневэй хэ... ороной экономическа ...иальна хүгжэлтын гол ...лнуудай гүнзэгыгөөр, талаарнь шэнжэлэгдэ... КПСС-эй XXVI съез... тогтоолнуудые бодото ...ь бэелүүлхэ мүнөөнэй ...ашанхи зорилгонуудые ...эхэ замууд ба онол ...удай тодорхойлогдоһон Россиин Федерациин ...шад, бүхы ороной улад ... адли, ехэ баяртай...гтаа гэжэ заседани дээ...дэглэгдээ.

...бриин Пленумэй, СССР-...бадахи зарлалай Вер... Соведэй зургаадахи ...н дүнгүүд бүри һай... ашаг үрэ түгэсөөр, эр...эмхидэлтэйгээр хүдэл...хэ, партиин XXVI ...ын шиидхэбэринүүдые ...хын түлөө тэмсэлдээ амжалтануудые туйла...рбан нэгэдэхи табан ... угтаха эрмэлзэл со...нүүдтэ үүсхээ.

...ФСР-эй 1981—1985 ...ай Экономическа ба со...на хүгжэлтын гүрэнэй ...ые, 1982 оной гүрэнэй ... ба бюджедые, 1981 ... гүрэнэй түсэбэй дүүр... ябасые, 1980 оной ...й бюджедэй гүйсэдхэл ... тоосоое даб дээрэ ха...үзэһэн РСФСР-эй Вер... Соведэй Түсэблэлгын...етнэ ба бусад саг ур...н комиссинуудай ху...риин дүүргэгдэһэн ту... асуудал Президиумэй за... дээрэ харагдаба. ...СР-эй Верховно Соведэй ...лэлгын-бюджетнэ комис... түрүүлэгшэ В. С. Куз... энэ асуудалаар мэдээ...ээ.

...эблэлгын-бюджетнэ ба ... саг үргэлжын комис...д түсэбүүдэй, бюдже... проектнүүдые бүхы та...ь шэнжэлхэ, министерствэнүүд болон гүрэнэй комитедүүдэй, албан зургаануудай хүдэлмэрие хинаха, нийтын үйлэдбэриин ашаг үрэ ба продукциин шанар улам һайжаруулхын тула шухала нөөсэ арга боломжонуудые бэдэрхэ талаар нилээд ехэ хүдэлмэри бүтээһэн байна гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ.

Тэрэшэлэн РСФСР-эй Верховно Соведэй баталамжада табигдаха, Адыгейн, Горно-Алтайн, Еврейн, Карачаево-Черкессэй, Хакассай автономито областьнууд тухай РСФСР-эй Хуулиин проектнүүд тухай асуудалые Президиум хаража үзөө. Автономито областьнууд тухай хуулинуудай проектнүүд СССР-эй Конституцитай, РСФСР-эй Конституцитай, «Хизаарнуудай, областьнуудай арадай депутадуудай Соведүүдэй, автономито областьнуудай ба автономито округуудай арадай депутадуудай Соведүүдэй гол этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд тухай» СССР-эй Хуулитай, «Ажахын байгуулалтын хэрэгтэ арадай депутадуудай Соведүүдэй дүүргэдэг үүргэ улам дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолтой зохилдуулагдан хараалагданхай гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

Нютагай Соведүүд тухай хүсэндөө байгаа Хуули, тэдэнэй хүдэлмэриин олон жэлэй бодото дүршэл проектнүүдые бэлдэхэ үедэ хараада абтаһан байна. Хуулиин проектнүүд автономито областьнуудай арадай депутадуудай Соведүүдэй сессинүүд дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэһэн, нэгэ һаналтайгаар һайшаагдаһан байна.

Сессинүүдэй хоорондохи үедэ баталагдан абтаһан РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые РСФСР-эй Верховно Соведэй баталамжада табиха тухай, мүн бусад зарим асуудалнууд заседани дээрэ харагдаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. А. Яснов заседаниие хүтэлбэрилбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. П. Кириленко Президиумэй хүдэлмэридэ хабаадаа.

(ТАСС).

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ СТАРЕЙШИНЭНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Старейшинэнүүдэй Соведэй заседани ноябриин 30-да Кремльдэ боложо, РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сессиин зүблэхэ зүйл ба хүдэлмэриин гүримтай холбоотой асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ Н. М. Грибачев заседаниие үнгэргэбэ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. А. Яснов Старейшинэнүүдэй Соведэй хүдэлмэридэ хабаадаа.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ МАНДАТНА КОМИССИИН ЗАСЕДАНИ

РСФСР-эй Верховно Соведэй мандатна комиссиин заседани ноябриин 30-да боложо, гаража ошогшодой орондо һунгагдаһан депутадай этигэмжэ түлөөлэлгэ шалгагдаа.

Комиссиин түрүүлэгшэ Н. Н. Пономарев заседаниие хүтэлбэрилбэ.

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй механическа цехэй залуу токарь Юрий Плюснин гурбан станок дээрэ эрхимээр хүдэлдэг юм. Тэрэ мүнөө Зүүн Сибириин технологическа институдай технологи ба машинын факультедэй 6-дахи курсда заочно һурана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ю. А. Плюснин.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР А. В. КИРСАНОВАДА БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ЭКОНОМИСТ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Финансово-экономическа ажалай талаар габьяатай байһанайнь түлөө Яруунын районой Яруунын совхозой главна бухгалтер Кирсанова Александра Васильевнада Буряадай АССР-эй габьяата экономист гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1981 оной ноябриин 25.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР С. Л. КОЗЛОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын партийна, советскэ болон хүдөө ажахын организуудта удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө Яруунын районой «Юбилейный» совхозой директор Козлов Семен Лазаревичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1981 оной ноябриин 25.

...ҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭБЭ

...ФСР-эй хуулинуудые ...й ба республикын Кон...циинуудтай тааруу байл... хүдэлмэриин түсэбэй ...аар дүүргэгдэжэ байһан ... асуудал Россиин Феде...и Верховно Соведэй ... һанамжалан дурад... комиссиин заседани ... зүбшэн хэлсэгдэбэ. Заседанинь ноябриин 30-да Москвада болоһон байна. Хараалагдаһан программа бэелүүлгые түргэдхэхын тула нэмэлтэ хэмжээ абахыень республикын Юстициин министерствэдэ депутадууд һанамжалан дурадхаба.

Энэл үдэр Мандатна, Эрдэм болон техникын, Гадаадын хэрэгүүдэй, Арадай гэгээрэлэй ба соёлой саг үргэлжын комиссинуудай заседанинууд болоо. Ивановска областиин Яковлевска льнокомбинадай коллективтэй эрдэмтэдэй харилсаа холбоо бэелүүлгын дүй дүршэл, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр Пензенскэ областиин һунаагдаһан үдэртэй һургуулинуудай бүлэгүүдэй хүдэлмэриин ямар байһан тухай, тэрэниие һайжаруулха хэмжээнүүд болон бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

(ТАСС).

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дэлгүүлхын түлөө

ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙНГӨӨ ЭДЭБХИ ЭЛСҮҮЛЭН...

Түүхэ домогто орохоһон арбан нэгэдэхи табан жэлэймнай түрүүшын жэлэй эсэслэтэр эгсэ һара үлэбэ. Тиин бидэ мүнөө хэһэн ажалайнгаа дүнгүүдые согсолжо, саашанхи арга боломжонуудаа тодорхойлжо, үсалхагдаагүй дутагдалнуудаа элирүүлжэ захаланхайбди.

1981 он баһал үрда мэтэ гандуу байжа, ехэхэн түбэг бэрхэшээл ушаруулаа. Ажахымнай механизаторнууд, луговодууд түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор ороохо таряа, үбһэ тэжээл хуряажа шадаагүй. Гэбэшье ган гасуурай бэрхэшээлые дабаха талаар нилээд дүршэнхэй дээрэһээл энэ жэлдэ урдынхиһаа яһала бараг ургаса абаа гэжэ онсо тэмдэглэлтэй.

Байгша оной ноябриин 16-да болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев «Мүнөө сагай уларилые мэдэлдээ абажа шададаг болоодүй байһан дээрэһээ хүдөө ажахын хүдэлмэрине хангалтагүй сагай уларилда улам шадамараар тааруулжа һураха хэрэгтэй. Энэнь нютаг нютагуудые бүри наринаар тусхай шэглэлтэй болгохые хараална. Энэнь шиниг нойто багатай, мүн бороо хуратай сагташье һайн ургаса үгэдэг ургамалнуудые тарихые, агротехническэ тиимэ арга хэрэглэхые хараална. Энэнь зохихо оньһон техникэ бүтээн гаргажа, һайнаар хэрэглэхые хараална» гэжэ тон зүбөөр тодорхойлон заагаа юм.

Үнэхөөрөөшье һүүлэй жэлнүүдэй ган гасуурһаа үламжалан манай механизаторнууд ажалаа сагай уларилда таараалдуулан зохёожо ябуулхаар оролдолго гаргана. Ушарынь хадаа ажахымнай ороохото ургамалнуудые таридаг. Хүнтэйн таряалан уһалагдадаггүй байхаһаа гадна, хабартаа һалхинда үлеэлгэжэ хүрьһэнииинь муудажа байнхай. Энэдэ тарилга хэхэдээ агротехническэ заабаринуудые тон наринаар баримталха шухала юм. Юуб гэхэдэ, Хүнтэйдэ газараа хайша хэрэгээр хахалаад байбалнай хүрьһэниинь улам муудашаха байна бшуу.

Манай совхоз бүхыдөө 2200 үхэртэй, тэрэ тоодо 600 гаран үнеэтэй юм. Түргэн урасхалта Гааргa голойнгоо эрье зүбшан нэмжыһэн бэлшээридэнь 18500 хонин һүрэглэн бэлшэдэг. Ажахыдамнай бүхы дээрээ 7200 эхэ хонин харууһалагдана. Байгша ондо хонишодоймнай бригаданууд дүн хамта 6550 хурьга абажа түлжүүлээ.

Эды шэнээн хони, үхэр, адуу морндоо гэмгүй һайнаар ондо оруулхын түлэ манай коллектив 21 мянган центнер үбһэ сабшажа һурилөөд, 1500 тонно силос даражa нөөсэлөө. Мүн 6 мянга гаран центнер һолоомо, эеленко суглууланхай. Энэ жэлдэ гандуу байбашье һаань, 12 мянган центнер ороохо таряа сохижо амбаарлаһан байнабди. Малай үбһэ тэжээл юрэнхы дээрээ нёдондонойхиһоо багаар абтаа. Тиимэһээ энэ үбэлжэлгэмнай нилээд хүшэрөөр үнгэргэгдэхэдөө болохо.

Манай совхоз бүхы дээрээ 4450 гектар сабшалантай, 7084 гектар бэлшээритэй юм. Жэл бүри ниитынгээ адууһа малда 1573 гектарта тэжээлэй ургамалнуудые таридаг. Тиихэдэ 2450 гектарта ороохо таряа ургуулдаг юм.

Һүүлэй жэлнүүдэй ган гасуурһаа хэды ехээр хохидобошье һаа, манай совхозой коллектив эдеэ хоолой продуктнуудые үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргэхын түлөө бүхы хүсэсэ элсүүлнэ. Тиигэжэ ажахымнай жэлэй эхинһээ хойшо гүрэндэ 2230 центнер мяха тушааһан байна. Энэ хугасаа соо бүхыдөө 4913 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда эльгээжэ, жэлэйнгээ түсэбые 883 центнерээр үлүүлээбди.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ хонишодоймнай бригаданууд 100 эхэ хонин бүриһөө дүнгэ зэргээр 90 хурьга абаһан байна. Тиихэдэ 100 гүүн бүхэнһөө 102 унаган түлжүүлэгдөө. Энэ үе соо ажахымнай 582 үнеэн, эмэ хашарһаа 534 тугал абтаад, түлжүүлэгдэжэ байнхай.

Гүрэндэ һайн шанартай продукци тушааха тушаа онсо анхарал хандуулагдана. Энэ жэлдэ үбһэ тэжээлээр хэды дутамагшье һаа, бидэ бэлэдхэлэй пунктда тушаагдаха малаа шадал зэргээрэ шахан таргалуулжа, тус бүхэнииень 323 килограмм шэгнүүртэйгээр үгөөбди. Тиихэдэ хонидынай тус бүридөө 36 килограмм шэгнүүртэйгээр тушаагдаа.

Энэ жэлэй малай үбэлжэлгэ хүшэрхэн байдалда үнгэржэ байна. Тэжээлэй багаар абтаһан дээрэһээ бүхы үбһэ, һолоомоёо гамтайгаар гаргашалжа, заабол шанаржуулан буйлуулаад, малдаа эдюулжэ байнабди. Тэрэгүйдэ аргагүй, Илангаяа түлгэ, тугал, бүрүүнүүдайнгаа хүшэ тамирые доошолуулангүй ондо оруулхын тула ехээр оролдонобди. Байгша ондо совхозоймнай механизаторнууд нарай малдаа шэмэтэй, ногооной гүрил ехээр бэлэдхээ бэлэй. Мүнөө амбаартамнай 230 тонно хадагалаатай бии байха.

Малаа һайнаар ондо оруулха, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ талаар социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Дүнгүүдынь декада, һара, квартал бүхэндэ согсологдожо, онсо шалгарагшадынь мүнгэн шангаар урмашуулагдана. Жэлэй дүнгөөр эрхимлэгшэд нютагайнгаа — Гааргын аршаанда амарха түлөөһэгүй путевкодо хүртэдэг байха юм.

Манай совхоздо ажалай түрүүшүүл нилээд олон. Жэшээлхэдэ, адуушан Асхадул Хуснутдинов, ахалагша хонишод Согто Тыхеева, Цыбикжаб Бадмаева, Мигмар Билдушкин, Даба Шарланов, Арзагуунай һаалиин фермын һаалишад Дулгар Адушиева, Дыжит Шарланова, Аматхаанай фермэдэ ажалладаг Зинаида Гатапова болон бусад нютаг нугадаа суурханхай. Эдэ нүхэдэймнай түрүү дүй дүршэл олоной дунда дэлгэрүүлэгдэжэ нэбтэрүүлэгдэнэ.

Залуушуулые нютагтань байражуулан үлөөхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Энэ жэлдэ хоёр-хоёр квартиратай найман гэр шэнээр баригдажа, ашаглалгада тушаагдаа. Тиихэдэ Гааргын Адагта 2000 хонинои багтаамжатай томо комплекс баригдажа байнхай. Эндэ гол түлэб залуушуулай бригада ажаллахаар хараалагдана. Һаалиин фермэнүүдтэ комсомол-залуушуул олоор ажалладаг. Дүршэлтэй бэрхэ хонишод, хүмүүжүүлэгшэд болохо Цыбикжаб Бадмаевагай, Согто Тыхеевагай болон бусад отарануудта залуу хүбүүд, басагад ошожо ажаллаха дуратай байдаг юм.

Партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленум дээрэ «Эрхим шанартай эдеэ хоолой зүйлнүүдээр арад зониие таһалгаряагүй хангахын тула хүдөө ажахын, мүн бусад олон һалбаринууд һайнаар хүдэлмэрилхэ зэргэтэй» гэжэ онсолон тэмдэглэһэн байна. Энэ зүб. Ерээдүйдэ БАМ-ай барилгашадые эдеэ хоолоор хангаха зорилготой манай районой, илангаяа манай ажахын хүдэлмэришэд мүнөө бии байгаа арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэхээр эрмэлзэнхэй ажаллана. Дам саашадаа һалбаринуудайнгаа мэргэжүүлэгдэхэдэ бидэ горитой амжалта түйлажа, урдаа хараалагдаһан зорилгонуудаа ядамаггүй бэелүүлдэг болохобди. Энэ холо бэшэ. Теэд мүнөөдэрэймнай шухала асуудал юуб гэбэл, малайнгаа үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэһөө гадна. һү һаалияа дээшэлүүлжэ, олон тугал, хурьга, унага абажа түлжүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлнэбди. Тобшолбол, манай совхозой коллектив абаһан социалис уялгануудаа сүм дүүргэжэ, район дотороо түүсхэл гаргаһанаа бодото ажалаараа батадхахал байха гээл найдуулнаб.

Г. ШОТХОЕВ,
Хурэмхаанай районой Гааргын совхозой директор.

ПАРТИИНА ОРГАНИЗАЦИНУУДТ...

ХАЛУУН ҮГЫН ХҮСЭН

— Мүнгэн гээшэмнай һайн лэ зүйл юм ааб даа. Хэндэшье үлүү болодоггүй. Зүгөөр габьяада хүртэбэл, зарим ушарта грамота абаа һаа гү, али магтаалай үгэ дуулахада һураггүй дээрэ байдаг. Грамота хадаа үхибүүдтэ мүнхэ дурасхаалай тэмдэг болон үлэхэл даа, — гэжэ түрүүшүүлэй нэгэн, ажалай ветеран М. Садыков мүнгэн шан абаад байхадаа хэлээ һэн. Тиигэхэдэнь ороохото ургамалнуудые хуряадаг комбайн гаргадаг Красноярскын нэгэдэлэй шудхалгын цехэй начальник түрүүшээр бодолгото болоод абаа.

Энэ ушар хадаа предприятиин коммунистнуудай сэдьхэл хүдэлгэһэн байна. Предприятида, мүн бусад цехүүдтэ хүдэлмэришэдые моральна талаар урмашуулгын сэгнэгдэдэггүй байһаниинь парткомой заседани дээрэ элирбэ. Хүнүүдтэ мүнгэн шан барюулбал, бэшэ ондоо юуншье хэрэггүй гэжэ эндэхид тоолодог байгаа. Ниигэжэ мүрысөөнэй дүн гаргалгада ёһын тэдысэ хандадаг баримта үзэгдөө бшуу. Ажалдаа шалгарһан бусад түрүүшүүлэй бии байтар нэгэл хүндэ ходо шан барюулдаг ушар тохёолдоһон байха.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо олон юумэн хэгдээ. Гансал ямар нэгэн һайндэрэй болоходо бэшэ, харин ажалай шухала хаһын ябажа байһан ямаршье сагта онсо шалгарһан хүдэлмэрилэгшэдые мүнөө тэмдэглэдэг болонхой. Дүн согсолоод байхадаа, шагналда хүртэхэ һуури эээлжэ шадаагүйшье һаа, урда түйлаһан үрэ дүнгөө ахиһан түрүүшүүлэй хүндэлэлдэ зорюулан, солыень дуудаха, халуунаар амаршалха асуудалда ёһото анхарал хандуулагдадаг болоо.

— Моральна талаар урмашуулдаг гуримые элдэб янзын түхэл маягтай болгоходо, тэрэниие шадамараар ходо хэрэглэжэ байхада, ехэл аша туһатай байһыень бидэ бодотоор ойлгообди. Ажалай нэгэшье амжалта зохихо сэгнэлтэ абангүй үлэхэеэ болинхой гэжэ тэмдэглэлтэй, — гэжэ нэгэдэлэй парткомой секретарь Г. Кузнецов хэлээ һэн.

Тэрэ хэлэһэн үгэеэ парткомой секретарь хэдэн жэшээнүүдээр баримталаа. Армиһаа табигдаад, комсомолой путёвкоор манда хүдэлхэеэ ерэһэн гагнууршан А. Богач түрүүшынхеэ өөрынгөө урдахи даабарие үлүүлэн дүүргэбэ. Тиихэдэнь заводой радиогоор түйлаһан амжалтаарнь тэрэниие амаршалаа. Тэрэниие дуулаһан хүбүүн ехэ баярлаа. Мүнөө Анатолий халаанайнгаа даабарие 1,5 дахин дүүргэдэг шадабаритай болоод байна.

Хүдэлмэришэн Анатолий Бархатовай ажалайнь шуналые саг соонь сэгнэжэ үрдеэ. Тэрээн тухай заводой олон тиражта газетэ... зураглан хөөрэһэн байга... луу хүдэлмэришэн ... байса ургажа эхилээ, ... жэлээ эрхимээр шуд... гадна, ниитын хүдэлм... эдэбхитэйгээр хабаадаһ... нөө бригадираар хү... Эдэбхитэй. ажал ... тээ шуналтай бригад... хай хизаарай газетэд... шэхыень партком ду... һэн. Мүнөө Анатолий ... лективэй омогорходог ... нүүдэй нэгэн шуу.

Хүдэлмэрилэгшэдые ... ральна талаар урмаш... хадаа коллективэй үмэ... бигдаһан зорилгонууды... лүүлгэдэ нүлөөлдэг ш... зэбсэг боложо шадаа. ... залуу инженер А. Коз... хүдэлмэри тэмдэглэгд... Тэрэ комбайнай кабин... саргаха хүдэлмэри хүш... хэ түхеэрэлгэ үхаала... хёогоо. Олон зоной ... магтаал суудa хүртэһэ... ватор техническэ дэб... түйлаха хэрэгтэ тон ... салгатайгаар хандаха ... ха байна гэжэ ойлгоо. ... биряк» (СКД-6) гэжэ ... комбайн бүтээлгэдэ ... лэгдэхэ тэрэнэй ухаала... хёоһон гурбан дурадха... тэрүүлэгдэнхэй.

Нимэ машина бол... жэл урид бүтээгдэдэ... лоо. Предприятиие ... һөөрнь шэнэдхэн хуб... хүдэлмэри дүүрүүтэй ... Хүнүүдтэ тон анхар... гаар хандадаг боло... аша туһаар эдэ амж... нууд түйлагдаа гэжэ ... мээр. Ажалдаа тусгаар... гарһан хүнүүд тухай «... гаан» хуудаһан, ради... тэ, хүтэлбэрилэгшэд ... лэй коллективтэ үдэр ... соносхожо байдаг шуу. ... һайнаар харуулжа э... хүбүүд, басагадай гэрт... амаршалгын бэшэг эль... нэ. Ажалай амжа... өөһэдынгөө хубитые ... ехээр оруулһан хүнүү... хай дипломоор, баатар... дуудаар аяншалха путё... шагнагдана. Эгээл эр... дынь мэнэ һая заводо... гай лауреадууд боло... дэниие бүхы коллекти... хүндэлэн ёһолоо.

Красноярскын пред... тиин тамгатай «Сиб... комбайнууд орондо т... даг ороохото ургама... дай гурбанай нэгэ хуб... ряана. Иигээд тэдэнэ... бита үшөө ехээр ургаха... Бүтээсэ ехэтэй мянган ... комбайнууд энэ жэлэй ... хуряалгада ашаглагда... рүүшын туршалгые а... татайгаар дүүргэбэ. Х... тэ тон анхаралтайгаар ... дадаг болоһон үшар ... нэгэдэлэй партийна о... зацин ябуулдаг хүмүү... гын хүдэлмэриин нэгэ ... хала оньһониинь бол... жэ тэмдэглэлтэй.

В. ВАСИЛЬ...
ТАСС-ай к...

Красноярск.

НЭРЭ ХҮНДЭТЭЙ

Тугалай байра соо ороходомнай дулаахан, сэбэр, хуурай, бүхы юумэнииинь хуу гурим ссогоо, ёһотойл ажалша хүн хүдэлдэг гэжэ ойлгохоор байгаа һэн. Үндэршэг бэетэй, дундуур наһанай эхэнэр хүхэлтэ бариһан, һая гараһан эреэхэн тугал угжана. Тэрэнь һая һаагдаһан бүлеэн һү хөөһэ бууран, амтатайгаар хүхэхэ юм. Харин өөрөө тугалаа һайхашаан хаража, жаахан үхибүүнтэй хөөрэлдэжэ байһан мэтэ тэрээндээ энэрхыгээр дуугарна. «Мухаа, шимни гэдэһээ үлдэшөөд байна гүш? Байза даа, мэнэ гэһээр эдеэлүүлхэб» гээд угжажа байһан, тугалайнгаа хоншоорынь эльбэхэ юм.

Хажуудань дүтэлжэ, ажабайдалаарнь һонирхоходомнай, энэл ажахын эгээл дүршэлтэй тугалшадай нэгэн Тамара Николаевна Тумурова болобо. Тэрэ арба гаран жэлдэ тугалшанаар хүдэлһэн дээрэһээ нилээд дүй дүршэлтэй болонхой. Тамара Николаевнае ёһотойл ажалай мастер гэжэ нютагайхидынь дэмы хэлсэдэггүй байха.

Теэд Тамара Николаевна гансата иимэ бэрхэ малшан болошоо бэшэ ааб даа. Түрүүшын үедэ тугалшанаар хүдэлхэдэнь тэрээндэ хүндэ хүшэр байгаа, Хажуудань хүдэлжэ байһан нүхэдынь, аха заханарынь ходоодоо залуу басаганда туһалдагшье, арга шадалаараа хамһалсадагшье байгаа. Тиигэжэ он жэлнүүдэй ошохо бүри тэрэ дүршэл шадабаритай боложо захалба. Уданшьегүй тэрэнэй ажалдаа түйлаһан амжалтануудаарнь нүхэдынь омогорходог, заримашуулынь һэмээхэн атаархадагшье болоо һэн.

Мүнөө колхозой түрүү тугалшан фермынгээ һая гараһан нарай нялха тугалнуудые хоёр һара болоторнь харууһална. Иимэ харюусалгатай ажал түбһэн хүндэ бэшэ, харин тон бэрхэ тугалшадта даалгагдадаг ха юм. Тиимэһээ колхозой түрүү тугалшанай энэ ажал хэжэ ябаһаниинь бидэндэ ойлгосотой байгаа һэн. Һарын, кварталай, жэлэй дүнгөөр Тамара Тумурова ажахы дотороо хододоо түрүүлжэ гарадаг. Тэрэ тугалайнгаа байра соохиие ариг сэбэр байлгахые оролдодог, тугалнуудаа тобир һайнаар түлжүүлдэг ажалша эхэнэр байшоо.

Мүнөө тэрэнэй харууһанда 26 нарай тугал тоологдоно. Тамара Николаевна гансаараа ажаллана. Тэрэ зооветеринарна гуримай ёһоор тугалнуудаа харууһалхадаа, нэгэшье толгой гарзада оруулангүй, удаадахи бүлэгтэ тушаадаг заншалтай юм. Тэрэнэй тэжээһэн тугалнууд бүлтадаа суланuудшье, сэбэрхэнүүдшье байдаг. Хараалһан сагтаа тэдэнээ эдеэлүүлхэ, дорохи нойтыень арилгаха хүдэлмэреэ жэншэдгүй ябуулдаг юм. Зоотехническэ рационой ёһоор, мүнөө тугалаа үнеэнэй һүөөр угжана, һайн шанартай үбһэ, холимог тэжээл үгэлсэнэ, обёосой галхаар хэһэн кисель уулгадсана. Хобоо хобтонууд соо дабһан, мел элбэгээр табигданхай. Иигэжэ ажаллахадаа тэрэ ажалдаа үндэр дүн гүйлана бшуу. Иимэл юрын ажалша эхэнэр «Октябриин 60 жэл» колхозой мал ажалые эрхилэлсэжэ ябана.

Д. ДОНДОКОВ.

Зэдын район.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ДЭЛГЭР СЭДЬХЭЛТЭ

Үндэр бэшэ, хүдэр бэетэй, шэртэжэ хараһан һонор, ухаансар нюдэтэй залуу хүн судна-хабсаралгын заводой хүдэлмэришэдэй дунда үглөө бүхэн анзал тээшээ гэшхэлэн ябадаг. Тэрэнэй энэ предприятиин богоһо алхажа ороһонһоо хойшо тэбхэр арбан жэл үнгэрөө.

Заводой олонхи хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд Иван Овчинниковые мэдэдэг. Тэрэ тус предприятиин залуу бригадир юм. Дүрбэн жэлэй саада тээ Ванида энэ тушаал даалгагдаа һэн.

Коллективые хүтэлбэрилхэ гээшэ тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ. Тиимэһээл И. С. Овчинниковай бригадирай уялгые амжалтатайгаар, шадамар бэрхээр дүүргэжэ шададаг байһыень ойлгохын тула баяжажа, үнэржэжэ ябаа ажабайдалайнь зарим хуудаһануудые ираябди.

Ваня техническэ мэргэжэл олгодог училищиһаа практика гарахадаа, нүхэр Алексеевэй бригадада хүдэлһэн байна. Нюдэндөө залитайхан, оролдосотой хүбүүе бригадир тиихэдэ һайшаагаа һэн. Хүбүүн һуралсалайнгаа һүүлээр дадал болоһон коллективэйнгээ гэшүүнээр абтаһан намтартай. Ваня байн-байн ажалайнгаа оньһые таажа, мэдэжэ абаа, улам бэрхээр хүдэлдэг болоо. ...Сэрэгэй албаниие дүүргэһээр Иван Овчинников олон табые бодожо байнгүйгөөр түрэл коллективтээ сэхэ бусаһан байна. Уданшьегүй зургаан жэлэй урда ГПТУ дүүргэһэн хүбүүн бригадые хүтэлбэрилэгшөөр дэбжүүлэгдээ һэн.

Цехэй хүтэлбэрилэгшэд тэрэниие бригадираар томилхынгоо урда тээ намтараарнь һонирхоһон байха юм. Иванай тус предприятида хэдэн жэл соо таһалгаряагүйгөөр хүдэлжэ байһые, саашадаашье хүдэлхэ хүсэлые нэн түрүүн тэдэнэр хараадаа абаа. Мүн И. С. Овчинниковай томоотой, түбшэн даруу абари зангые, залхуу забатгүйгөөр хүдэлдэгые сэгнээ бшуу.

Коммунист Овчинниковай ударидадаг комсомол-залуушуулай бригада мүнөө эбтэй эетэй, нэгэ бүлэ мэтэ коллектив гэжэ мэдээжэ болонхой. Тиимэһээл тэдэнэр түсэбтэ даабаринуудаа саг соонь, шанартайгаар бэелүүлдэг байна бшуу.

Иимэ коллективэй хайшан гэжэ тогтоһон тушаань бригадын гэшүүдтэй хөөрэлдэһэн байнабди.

М. М. Буинов:

— Манай бригадынхид эдэбхитэйгээр, бэе бэедээ туһалалсажа байгаад ажалладаг заншалтай. Бидэ хүн бүхэндөө найдадаг, нүхэр ёһоор хандадагбди. Бригадын гэшүүдэй хоорондо сэбэр сэхэ харилсаан тогтоогдонхой. Тиимэһээл бригадамнай зохид коллектив болонхой. Бидэнэй дунда иимэ эрхэ байдалай тогтохо, бэхижэхэ ябадалда Иван ехэ юумэ хээ. Бидэнэр тэрээнһээ жэшээ абанабди.

А. Ц. Дамбаев:

— Иван хүн бүхэндэ тааруу зохидоор хандадаг, дэлгэр сагаан сэдьхэлтэй хүн юм. Ажабайдалай зарим асуудалааршье үгэ андалдаха саг болодог. Аргатай байгаал һаа, ходоодоо туһа хүргэдэг һайн хүн гээшэл даа.

Коммунист Овчинников тухай хөөрөөн соогоо тэрэнэй хүтэлбэрилхы талые харуулһан нэгэ баримта дээрэ тогтохомнай. Иван Семенович залуушье һаа, ажалда абьяастай, дүршэл шадабаритай хүбүүдые бүри дүршэлтэй болгохые оролдодог, тэдэниие коллективтээ үлөөхэ гэжэ эрмэлзэдэг байха юм. Жэшээлхэдэ, ГПТУ дүүртээд бригададань ажаллаһан, мүнөө сэрэгэй албанда абтанхай А. Кузнецов, А. Лушников хоёртой И. Овчинников бэшэлсэжэ байдаг. А. Кузнецов энэ намар амаралтада ерэхэдээ, суг хүдэлһэн нүхэдтөө уулзаһан, түрэл коллективтээ бусажа ерэхэб гэжэ тэдэндээ хэлэһэн байна. Мүн Алексей Лушниковшье албанай һүүлээр энэл бригададаа ажаллаха хүсэлэнтэй.

Тус бригадын гэшүүн Александр Дамбаевай хэлэһэн үгэнүүд, мүн борьбо дээрээ һая бодожо, ажабайдалай орёо зүргэнүүдээр түрүүшынгээ алхамуудые хэжэ ябагшадта тэдэнэй үнэн зүрхэнһөө туһа хүргэдэг ушарнууд хүмүүжүүлхы ехэ удха шанартай бшуу. Юуб гэхэдэ, нүхэр ёһоной туһаламжа, хани харилсаан залуушуулда үдэ дали үгэнэ, хүндэ аша туһа хүргэхэ гээшэ дэмбэрэлтэй, һайхан ябадал гэһэн болол түрүүлнэ. Иимэ коллективтэ хүдэлхэ дуратайшуулай олошоржо байһаниинь гайхалгүй бэшэ гү?

Сэдьхэлэй уряагаар бэе бэедээ ходо туһаламжа үзүүлхэ, нэгэ нэгэсэ дэмжэхэ, сэбэр сэхээр ажаһуухa мүнөө үеын совет общеcтвын эгэршэгүй жама ёһо мүн шуу. Ажабайдал нимээр түхөөгшэдэй нэгэн коммунист Овчинников заводой ниитын хүдэлмэридэ хабаадалсажа, хубитаяa оруулалсадаг байна. Тэрэ предприятиин комсомолой комитедэй гэшүүн юм. Спортивна хүдэлмэри Иванда даалгатданхай. 4-дэхи цехэй хүдэлмэришэдэй дунда саг үргэлжэ мүрысөөнүүд үнгэргэгдэдэг. Иван Семенович санаар урилдаа, футбол, сагаалса буудалга һүүлэй үедэ үнгэргэлсэжэ, өөрөөшье эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байна.

Нүхэр Овчинниковай үшөө нэгэ һайн талань юун бэ гэхэдэ, тэрэ ажалһаа таһалгаряагүйгөөр эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлдэг юм. Иван байгша ондо түмэр харгын замай техникум дүүргээ. Тэрэ ерэхэ жэлдэ дээдэ һургуулида орохо хүсэлэнтэй. Эрмэлзэл түгэс, түрүү бодолтой залуу хүнэй саашадаашье һураха байһандань этигэмээр лэ даа.

Иван Семеновичой хүтэлбэрилдэг бригада саг үргэлжэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг. Тэдэнэр арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

КИРГИЗЭЙ ССР. Болзорһоо урид, Энергетигэй үдэр болотор Курпсайска ГЭС-эй хоёрдохи агрегадые ашаглалгада тушааха гэһэн үүсхэлые «Хүдэлмэришэнэй эстафетэдэ» хабаадагша 60 предприятиин коллективүүд дэмжээ һэн. «Запорожтрансформатор» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй машина бүтээгшэд хараалагдаһан болзорһоо жэлээр урид 250 тонно хүсэтэй трансформатор бэлдэжэ ашаглалгада тушааба. Хадата газарай орёо хүндэ эрхэ байдалда «Таджикгидроэнергострой» управлениин жолоошод болон мэргэжэлтэд энэ трансформаторые барилгын талмай дээрэ асарһан байна. Харьковай турбинын, Ленинградай металлическа заводуудай коллективүүд дотоодынтоо нөөсэ арга боломжонуудые хэрэглэн, үнэ сэнтэй түхеэрэлгэнүүдые барилгада эльгээжэ шадаа.

«Хүдэлмэришэнэй эстафетэдэ хабаадагшадтай халуун барисаатайгаар хүдэлһэнэй ашаар Нарын дээрэхи станци хурдан түргэнөөр баригдажа байнхай. Барилгашад гурбан халаанда хүдэлжэ, сүүдхэ бүри 600 кубометр бетон шудхажа үрдинэ. Энэнь нормоор хараалагдаһанһаа гурбанай нэгэ хубяар ехэ болоно.

«ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ЭСТАФЕТЫН» АША ҮРЭ

Станциин хаалтын дүүрэтэр үшөө дүрбэн метртэ бетон шудхагдаха үлөө.

Станциин дүрбэн агрегадай ашаглалгада тушаагдахада, республикада электрын элшэ хүсэн гурбанай нэгэ дахин ехээр дээшэлүүлэгдэхэ юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Курпсайска ГЭС-эй юрэнхы түхэл; 2. Турбинануудые хабсаргагшадай бригада хоёрдохи агрегадай хабсаралгада хүдэлжэ (зүүн гарһаа): В. Троицкий, Харьковай турбинын заводой слесарьнүүд И. Безус, А. Кузьменко, В. Журавлев, Н. Губанов хүдэлмэриингээ түсэб тухай хөөрэлдэжэ байна. 3. Станциин хоёрдохи агрегадай хабсаралта.

ТАСС-ай фотохронико.

СЭЛЭНГЫН РАЙОНДО

ЗАМАЙ ЗАЛУУРШАД ОЛОШОРНО

Гусиноозёрск хотын гурбадахи автобаза «Востсибуголь» нэгэдэлэй автотранспортна томо предприятинуудай нэгэн юм. Тус нэгэдэлэй ашаанай эрьесын 46 процентнь Гусиноозёрск хотын автобазада хүртэнэ. Эбтэй зетэй энэ коллектив үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхидэ орходоо ашаанай эрьесын гурбан мянган тонно-километрээр дээшэлүүлжэ, ашаа шэрэхэ 11 һарынгаа түсэб болзорһоонь урид дүүргэнхэй.

Автобазада ажалдаа абьястай, мэргэжэл шадабари ехэтэй жолоошод жэлһээ жэлдэ олошорно. Тэдэнэй дунда коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн шофёрнууд — Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан Б. Л. Юмсурунов, Н. В. Бардамов, В. И. Ловцов, В. В. Непокрытов, О. Д. Шагдаров гэгшэд оролсоно.

ШЭНЭ ГЭРНҮҮД ТОЛЛОГДОНО

Галуута-Нуурай барилгашадай гараар ехэхэн барилга бүтээгдэжэ байна. Жэшээлхэдэ, энэ жэлдэ 360 хүнэй ажаһууха хамтын байра, 80 квартиратай гэр, эдеэ хоолой болон промышленна эд бараанай склад баригдажа, ашаглалгада тушаагдаа. Тэрэшэлэн коммунальна, промышленна болон бусад ехэ ехэ барилганууд түргөөр бодхоогдоно.

Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилгашадай дунда В. И. Воронкиной эрхилдэг бригадын монтажнигууд бүтээсэтэ ажалаараа онсо шалгарна. Тэдэнэр жэлэйнгээ түсэбые байгша оной август һарада дүүргэһэн, жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан хоёр зуун мянган түхэригэй орондо 230.000 түхэригэй барилга бүтээһэн байна.

Бүри һаяхан Гусиноозёрск хотын Октябрьска гудамжада баригдаһан табан дабхар гэрые гүрэнэй комисси тушаан абаа. Мүнөө тэрэ гэртэ 80 айл зеежэ оронхой.

Р. БАЛДАНОВ.

Хүдөөгэй буряад нютагуудта ...ихидхэгдэһэн хүүгэдэй саадуу...й ахалагша гэхэ гү, али бэлэд...лэй бүлэгүүдтэ һуралсалай энэ ...элһээ эхилжэ, буряад хэлэн ...агдадаг болоо. Тэрээнтэй да...арамдуулан, хүүгэдэй саадуу...ай программын хуряангы удхые, ...ун үзэгдэхэ материалнуудай ...рим тэдые мүнөөдэр „Хонхо...о" толилнобди.

ХОНХО № 64

...ХИБҮҮДЫЕ саадта ту-...элхи хэлэндэнь һургаха ...эшэ ехэхэн удха шанар-...

...рынь юуб гэхэдэ, бага-...ухибүүн эхынгээ, гэртэхи-...нэ, нүхэдэйнгөө хэлэхые ..., һажаалдажа, хэлэ-...урадаг. Тон түрүүн тэ-... гэртэхинэйнгээ, бага-...эй, хүршэ айлай хүнүүдэй ...лдэхые дуулажа, шагна-...элэндэ ородог. Хэлэндэ ...одоо, тэдэнэр нэн түрүүн ... эдихэ, ууха, наадахада ...эрэглэдэг үгэнүүдтэ һу-... Тиигэһээр саашань гэр ... байдалай, юрын харил-...удата хэрэглэгдэдэг үгэ-... мэдэхэ болодог.

...элгые хүгжөөхэ гээшэ ...үүдэй үгэ хэлые баяжуул-...эдэнэй ухаан бодолые ...раха, хүн зоной ажабай-... байгаалиин үзэгдэл ту-... мэдэсыень улам үргэдхэ-...али тодо болгожо үгэхэ ... зорилготой юм. Хэлэл-... хүгжөөлгын хэшээлнүүдтэ ...лго, бүридхэлгэ, жороо ...ууд, оньһон үгэнүүд, таа-...нууд, шүлэгүүд, онтохо-...д рассказууд гэхэ мэтын ...иалнууд хэрэглэгдэхэ бо-...

...рбэн, табан наһатай ухи-...эй хэлэлгые хүгжөөхын ... хүмүүжүүлэгшэдэй урда ... зорилгонууд табигдана:

Үхибүүд саадта ерэхэдээ, ...идээ нютаг хэлэн дээ-... хөөрэлдэдэг гэжэ мэдээ-... Тиимэһээ тэдэниие түрүү-...удэрһөө литературна үгэ-...э һургаха талаар тон ехэ ...раа табигдаха болоно. ...аа һаа, шэнэ үгэнүүдтэй ...суулхын тула юумэнүү-... гү, али зурагуудые ха-...аа оролдохо хэрэгтэй.

Хүмүүжүүлгын асуудал-... ухибүүд харюу үгэжэ һу-... ёһотой.

Хүмүүжүүлэгшын унша-... үгэхэдэ, ухибүүд анхарал-...аар шагнаха, ойлгоһоноо шадахыса хөөрэжэ һураха болоно.

5. Дүрбэн, табан наһатай ухибүүдэй сээжэлдэхэ зохид шүлэгүүд программа дотор үгтэнхэй. Өөрынгөө үзэмжөөр сээжэлдүүлхэ шүлэгөө хүмүүжүүлэгшэ шэлэн абаха болоно.

6. Ямаршье текстые уншажа үгэхынгөө урда ухибүүдтэ ямар үгэнүүд ойлгогдохогүйб гэжэ элирүүлхэ хэрэгтэй. Хүүгэдтэ тэдэ үгэнүүдэй удхые ойлгуулжа үгэхэ. Тэдэ үгэнүүд нютагай хэлэндэ үгы гү, али биишье һаа, ондоо удхатайгаар хэрэглэгдэжэ магадгүй.

Гурбан-дүрбэн наһатай ухибүүд саадта ерэхэдээ, элдэб янзын бэлэдхэлтэй байдаг. Тэдэнэр нютагайнгаа хэлэн (диалект) дээрэ өөһэд хоорондоо хөөрэлдэжэ шадахаа, хүнэй хэлэһэниие ойлгохо, асуудалда харюу үгэхэ шадабаритай болоһон байдаг. Зарим ухибүүд бэлэдхэл (хүгжэлтэ) һайнтай ерэдэг: зурагтай элдэб янзын номуудые, илангаяа кино ба телевизор хараха дуратай, түрэлхидэйнгөө хөөрөөнһөө элдэб юумэ ойлгожо абаһан байдаг.

Гэбэшье нүгөө зариманиинь бэлэдхэл муутай ерэдэг. Илангаяа һанал бодолоо дамжуулан хэлэхэдээ ядалдадаг, хүнэй асуудалда харюу үгэжэ шададаггүй байха. Ушар тиимэһээ бэлэдхэл багатай ухибүүдтэ хүмүүжүүлэгшэ онсо анхарал хандуулха уялгатай. Үшөө тиихэдэ 4—5 наһатай зарим ухибүүд олон хүнэй (ухибүүдэй) дунда үгэ хэлэжэ үгэдэггүй аад, гансаараа байхадаа, үетэнһөө дутуугүй хэлэдэг. Тиимэһээ тэдэ ухибүүдые хүмүүжүүлэгшэд анхаржа, тэдэнэртэй амяарнь гэхэ гү, али индивидуальна хүдэлмэри ябуулха болоно.

Хоорондоо холбоотой богонихон рассказ зохёолгожо багашуулые һургаха гээшэ тон харюусалгатай зорилгонуудай нэгэн болоно. Удхаараа холбоотой хэлэлгыень хүгжөөхэ хүдэлмэриин түрүүшын шата хадаа үзэһэн, хараһан юумэн тухайдаа ухибүүдэй һанал бодолоо сүлөөтэйгөөр хөөрэжэ үгэлгэ болоно.

БАЛШАР ХҮҮГЭД, БАЯН ЗУГАА

Хэлэлгые хүгжөөлгэ ухибүүдэй ухаан бодолой хүгжэлтэтэй тон нягта холбоотой байдаг. Хамагай түрүүндэ ухибүүд нюдөөрөө хараһан, мэдэхэ юумэн тухайдаа мэдүүлэл зохёожо һураха, һүүлэрнь 2—3 мэдүүлэлһээ бүридэһэн, хоорондоо холбоотой рассказханиие зохёохо дүршэлтэй болохо. Холбоо хэлэлгые хүгжөөхын тула зурагуудые олоор хэрэглэхэ хэрэгтэй. Зураг соохи юумэнүүдые, байгаалиин гоё байдалые, хүниие тойроод байһан юумэнүүдые ухибүүд абаһаар хадуудаг болохо ёһотой. Тиихэдэ юумэ уншажа үгэхэдэ, тэрэнэй удхые ухибүүд өөрынгөө үгөөр хөөрэжэ шадаха дадал абаха болоно. Холбоо хэлэлгыень хүгжөөхын тула түбхын түрүүндэ мэдүүлэл зохёолгожо һургаха. Мэдүүлэл зохёолгын хүдэлмэри нягта гуримтайгаар ябуулагдаха ёһотой. Хэлэлгые хүгжөөлгын түрүүшын хэшээлнүүдһээ эхилжэ, хүнгэхэн, 2—3 үгэһөө бүридэһэн мэдүүлэл зохёолгохо. Жэшээнь, «Бидэ нааданабди. Үхибүүд дуу дуулана. Галя гоё платитай» г. м. һүүлэрнь хоорондоо удхаараа холбоотой 2—3 мэдүүлэлнүүдһээ бүридэһэн рассказ зохёолгожо һургаха. Жэшээнь, «Манай саад гоё. Олон сонхотой, һайхан сэсэгүүд бии». Хэдэн занятиин һүүлээр ухибүүдэй рассказ зохёолго 3—4, 4—5 мэдүүлэлнүүдһээ бүридэһэн байжа болоно. Рассказ зохёолгожо һургахын тула хамагай түрүүндэ сюжетнэ зураг бултандань харуулаад, коллективнэ рассказ зохёохо хэрэгтэй. Иимэ хүдэлмэриие хэдэн хэшээл соо ябуулһанай һүүлээр тус тустань рассказ зохёолгохо.

Рассказ зохёожо һургахын тула харуулан ойлгуулгын иимэрхүү пособинуудые хэрэглэжэ болохо. Жэшээнь:

1. натуральна предмедүүд (элдэб ургамалнууд, огородой эдеэн, нааданхайнууд, амһартанууд г. м.);
2. элдэб юумэнүүдые ба үйлэ харуулһан зурагууд (элдэб техникэ, адуу мал, ан гүрөөһэд, шубууд, гэр байранууд, модонууд, хада уулануд, жэмэсүүд г. м.);
3. хэдэн юумэнүүдые харуулһан зурагууд-плакадууд (гэрэй амитад, хубсаһа хунар, гэр бүлэ, аяга шанага, ухибүүдэй нааданхайнууд г. м.);
4. үйлэ харуулһан зурагуудплакадууд (нохой хусана, самолёт ниидэнэ, морин гүйнэ, үнеэн хэбтэнэ, хүбүүд барилдана г. м.);
5. сюжетнэ зурагууд («Манай саад», «Манай нааданхай», «Гэр бүлэ», «Манай нютаг» г. м.);
6. ухибүүдэй наадажа байһан зурагууд (футбол наадалга, лабтуу наадалга, бүмбэгэ сохилго г. м.);
7. пейзаж харуулһан зурагууд (Байгал далай, Сэлэнгэ мүрэн, Саяан уула, уһанай эрьедэ, ой соо г. м.).

Сюжетнэ болон предметнэ зурагууд ехэнүүд (бүхы группада харуулха) ба баганууд (стол дээрэ табяад хараха) байха ёһотой. Жэшээнь, «Гэр бүлэ» гэжэ зураг хараад, иимэрхүү рассказ зохёожо болохо: «Энэ гэр бүлэ. Аба газетэ уншана. Эжы юумэ машинаар оёно. Хүгшэн эжы нооһо ээрэнэ. Ехэ басаганиинь гэрэйнгээ даабари дүүргэнэ. Дунда хүбүүниинь зураг зурана. Бага хүбүүниинь нааданхайнуудаар наадажа һууна».

Дүрбэтэй-табатай ухибүүд яһала олон юумэ ойлгоһон байдаг. Энэ ушар ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр радио шагнана, телевизор, кино болон зурагтай номуудые харана. Эжы абынгаа, аха эгэшынгээ болон ондоошье хүнүүдэй хөөрөөе хадуун абана ха юм. Ушар тиимэһээ бишыхан ухибүүдэй ухаан бодол үдэр бүри хүгжэнэ бшуу.

Хэшээлдэ хэрэглэгдэхэ материалнууд ухибүүдые һайн һайхан сэдьхэлтэйгээр, абари зантайгаар хүмүүжүүлхэ үүргэ дүүргэдэг байха ёһотой. Ушар тиимэһээ ухибүүдтэ ганса удхыень ойлгуулаад үнгэрхэ бэшэ, харин хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие хэшээл бүхэндэ ябуулха тон шухала. Жэшээнь, «Сэсэн хүбүүн» гэжэ онтохоной удхатай танилсуулхадаа, хүмүүжүүлгын иимэрхүү хүдэлмэри ябуулагдажа болохо: хүн бүхэн бага наһанһаа юумэн бүхэндэ анхаралтайгаар, хёрхоор хандадаг боложо һураха зэргэтэй.

Бишыхан ухибүүдтэ В. И. Ленин тухай эли тодоор, ойлгосотойгоор хөөрэжэ үгэхэ гээшэ тон харюусалгатай хэрэг мүн. Ленинэй бага наһан тухай хөөрэжэ үгэхэ гээшэ тон шухала.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие ябуулхада, яһала таарамжатай шүлэгүүдые, оньһон үгэнүүдые бэдэржэ олохо шухала. Арадай оньһон үгэнүүд тон мэргэнээр һургаал заабари зааһан байдаг хадаа ухибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ удха шанартай. Зүгөөр тэдэнэй удхые бишыхан ухибүүдтэ зүбөөр ойлгуулха гээшэмнай хүнгэн хэрэг бэшэ байха.

Хэлэлгые хүгжөөлгын хэшээлнүүдтэ ухибүүд хүмүүжүүлэгшын хэлэжэ үгэхэдэ, богонихон шүлэгые, таабариие, оньһон үгые, дуунуудые сээжэлдэн абаха болоно. Энэ хүдэлмэри илангаяа шэнэ үгэнүүдые ойлгожо абахадань, ухибүүдэй ухаан бодолые хүгжөөхэдэнь, угаа ехэ туһатай байдаг. Үшөө тиихэдэ ухибүүд түрэлхи хэлэнэйнгээ гоё һайханиие, ульгам нугархайе ойлгожо абадаг.

Хэлэлгые хүгжөөлгын хэшээлнүүдтэ техническэ хэрэгсэлнүүдые (магнитофон, электрофон г. м.). хэрэглэхэ гэһэн эрилтэ хүмүүжүүлэгшын урда табигдана. Программа соохи зарим шүлэгүүдые, дуунуудые, таабаринуудые, оньһон үгэнүүдые миндаһан дээрэ буулгажа бэшээд, ухибүүдтэ шагнуулхые хүмүүжүүлэгшэ бүхэн оролдохо ёһотой.

Саадай хүмүүжүүлэгшэдтэ туһалха зорилготойгоор Буряадай элитэ уран зохёолшод Ц-Д. Дондокова Ц-Б. Бадмаев хоёр «Барбаадай» гэжэ ном зохёогоо.

Ном дотор үгтэһэн материалнууд иимэ гуримтай:

1. Тоололго, бүридхэлгэ, хэлэ һорилго. 2. Жороо үгэнүүд. 3. Дуунууд. 4. Шүлэгүүд. 5. Таабаринууд. 6. Наадануд. 7. Онтохонууд. 8. Поэмэ. 9. Зүжэгүүд. Ном соо оруулагдаһан материалнууд удхынгаа талаар 3—4—5 наһатай ухибүүдтэ таарамжатай байха гэжэ һанагдана.

Һүүлэй үедэ буряад саадууд хүдөө нютагта олон боложо, тэндэ тусхай мэргэжэлтэй хүмүүжүүлэгшэд хүдэлдэг болонхой. Буряад хэлээр хэшээл үнгэргэхэдэнь туһалха зорилготойгоор энэ хуудаһанда туһаламжа боломоор нэгэ хэды материал толилогдобо. Хожом ёһотой хрестомати зохёогдохо байха.

Тус программа түрүүшынхеэ зохёогдоһон байна, Тиимэһээ «проект» гэжэ тоологдоод, саадуудта тараагдаа. Энэ программаар хүүгэдэй саадууд 2—3 жэлэй туршада хүдэлжэ үзөөд байхадаа, энээнэй дутуу дундыень элирүүлхэ болоно. Тиигэжэ шалгалта гараһанай һүүлээр тус программа саг үргэлжэдэ хэрэглэгдэхээр баталагдаха болоно.

Д. ОШОРОВ,
РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствын дэргэдэхи Национальна һургуулинуудай эрдэм-шэнжэлгын институдай Буряадай филиалай научна хүдэлмэрилэгшэ.

ОРШОН ТОЙРОНИИЕ ШЭНЖЭЛЭН

Хүүгэдэй хэлэлгые хүгжөөлгэдэ уран зохёолой удха шанар сэгнэшэгүй ехэ. Тиимэһээ программада таарулан, хүмүүжүүлэгшэ зохёолнуудые суглуулха ёһотой болоно. Юуб гэхэдэ, тусхай хрестомати, номууд үшөө гараадүй байна бшуу.

Программада оруулагдаһан зохёолнуудай зарим тэдынь эндэ үгтэбэ.

НОМУУД

Би олон номуудтайб—
Библиотекэм гэдэгби.
Хуудаһан бүри
зурагуудтай,
Хуу сээжээр мэдэдэгби.
Эжы, баабай намһааш
олон
Элдэб янзын номуудтай.
Дандаа тэдэнь зузааншье
бол,
Дан үсөөн зурагуудтай.
Олон зураг үгышье бол,
Ондоо һонин янзатай.
Баабай, эжым ходол
Баряад һуудаг зантай.

Д. ЖАЛСАРАЕВ.

ТАБАН ХУРГАН

Тажагар бүдүүн
танхаадай,
Табанай түрүү барбаадай,
Баранһаа шуран
долонгир,
Батан туулай долёобор.
Тулха дундань бэерхэг,
Тоохон тобшо пэрэлхэг,
Тон багын дэдэ,
Толи байса гээшэ.
Бэшэ дүрбэнэй дүүхэй
Бишыхан заахан
шэгшүүдэй.

Ц-Д. ДОНДОКОВА.

АЮУР

(дуун)

Аюур хүбүүн ехэсгэй—
Аяар табан наһатай юм.
Хүгшэн эжы үгыгөөр
Хубсалдаггүй харатай юм.
Яа-ла даа, яа-ла даа,
Ямар һонин хүбүүм даа!..
Хүбүүд, басагад олоороо
Хүхюутэйгээр наадана.
Аюур хүбүүн холоһоо
Атаархангяар харана.
Яа-ла, яа-яа даа,
Ямар һонин хүбүүм даа!..

Г. ЧИМИТОВ.

ЖОРОО ҮГЭНҮҮД

(Түргөөр хэлэжэ һураха)

Саашаа—наашаа
Дүүжэн—даажан.
Хойшоо—урагшаа
Дүүжэн—даажан.
Инишэ—тиишээ
Дүүжэн—даажан.
Дээшээ—доошоо
Дүүжэн—даажан.

Ц-Б. БАДМАЕВ.

ШУУШЫ

Ядагар хоёр эбэртэй,
Яһала дорюун хэбэртэй,
Үргэн дороо һахалтай,
Түргэн жороо гүйдэлтэй.
Яһан хатуу эбэрээрээ
Яс гэтэр мүргэлдөөд,
Яһала шамай айлгадаг,
Ябаһан бүгэды сошоодог.

Д. УЛЗЫТУЕВ.

ОЙ СОО

Ойн сэнгэлиг модон соо
Олон хүүгэд ябасагаана.
Алирһа, нэрһэ түүгшэдэй
Аман харлаад харагдана.

Б. БАЗАРОН.

СААДАЙ ГАЗААГУУР

Саадай газаагуур ухибүүд
олон.
Садатараа сэнгэн наадана:
Нэгэн зариман
велосипедтэй,
Нүгөө заримань
бүмбэгэтэй.
Велосипед машинатайнь
Бэе бэеэ шэрэлсэнэ.
Бүмбэгөөр наадагшадынь
Бэе бэеэ шэдэлсэнэ.

А. МАНГАТХАНОВ.

...МАН ҮГЫН ...ҮЙЛНҮҮД

Хүүгэдэй хэлые баяжуул...., хүгжөөлгэдэ арадай аман (фольклор) тон ехэ үүр... юм. Тиимэһээ таабари ...жэ наададаг наадан уд...й байха. Тиихэдэ онтохо...., оньһон үгэнүүд хэлэл... хүгжөөхэ, баяжуулхаһаа ... хүмүүжүүлхы үүргэтэй ... мэдээжэ. Тиимэ дээрэ... аман үгын зүйлнүүд, он...бол, таабаринууд, оньһон ...үүд программада оруулаг...ай. Гадна «Буряад үнэн» ...ын «Толи» хуудаһанда хо... толилогдожо байдаг аман ... зүйлнүүдые хэрэглэжэ ...хо юм.

ТААБАРИНУУД

Хара буруу яһан хототой.
(*Мойһон*).

Һайхан басаган нэгэ нюдэтэй.
(*Зүүн*).

Урдаа һэритэй,
Дундаа хүнэгтэй,
Хойноо ташууртай.
(*Үнеэн*).

Гэзэгээгүй аад, бэдэрдэг,
Гэмтээгүй аад, бололдог.
(*Гахай*).

Годи-бэди гүйдэлтэй,
Гоё шара дэгэлтэй.
(*Үнэгэн*).

Ута хүзүүтэйб,
Үндэгэн сагаан бэетэйб.
(*Галуун*).

Хаар-хаар дуутай,
Хара торгон дэгэлтэй.
(*Турлааг*).

Ноёной хүбүүн
Ногоон торгон дэгэлтэй.
(*Шаазгай*).

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Багша Ленинэй һургаал
панхан,
Байгал далайн
уһан һайхан.
Биб гэһэн гансаараа,
Бидэ гэһэн хамтаараа.
Хүлэг болохо унаганһаа,
Хүн болохо багаһаа.
Намарай һара жэлые
тэжээдэг.
Эрхые һуранхаар,
Бэрхые һураһан дээрэ.
Һайн хүндэ нүхэр олон,
Һайн мориндо эзэн олон.
Ажал хэһэн хүн
ама садхалан.
Номгүй хүн һохортой.
адли,
Нохойгүй айл
дүлиитэй адли.
Һайн хүниие һажааха,
Һалан хүниие хараах...
Зуун үхэртэй байнхаар,
Зуун нүхэртэй
байһан дээрэ.

ТӨӨНТЭЙ

МИНИИ ЭЖЫ — һаалишан. Маарагтын гүүртэдэ тэрэ хүдэлдэг юм. Харин би эндэ — Эгэтын-Адагай саадта байдагби. Долоон хоног соо эндээ байхадаа, эжыгээ һанажа зобохоо болинхойб.

Нэгэтэ гэртээ ошоходом, эжын харадаг Малаагшан гэжэ улаан зүһэтэй үнеэн түрэнхэй байбал даа. Тугалынь хөөрхэн гээшэнь, унаган шэнги. Хятагархан шоргатай, магнайдаа сагаан төөнтэйхэн.

— Эжы, энэ тугалнай нэрэтэй гү? — гэжэ асуубаб.

— Үшөө нэрэтэй болоо үдыы. Ши нэрэ үгыш, Туяана, — гэжэ эжымни хэлэбэ.

— Төөнтэй гэжэ нэрэ үгэе, — гэбэб.

— Болохол даа, — гэжэ эжы зүбшөөгөөд, эхынь уурагтай һүнһөө бутылка соо хээд, резинэ томо хүхэлтые тэрээндээ углаад, Төөнтэйдэ хүхүүлбэ. Төөнтэй угжаар һүэдижэ һуража эхилээд байгаа. Нэгэ хэды соо эжымни Төөнтэйе угжаар нигэжэ тэжээгээд, тугалшанда тушааха юм.

Хожом ерэхэдэм, Төөнтэймни танихаар бэшэ томо болоод, ондоо тугалнууд соо ябахал даа. Намайгаашье танихагүй ааб даа.

НЯНГАР

МАНАЙХИН НЯНГАР гэжэ нохойтойбди. Нянгар намһаа гурбан наһаар дүү юм. Минии лэ гурбатай.

Саадигһаа ерэхэдэм, Нянгар латараа баярладаг гээшэб. Һүүлээ шарбаад лэ, намда аһалдаад лэ, нюур амыем долеошохоёо һанадаг.

— Болиш даа, Нянгар, нюурыем бү долёогыш! Хэлэндэшни элдэб микроб байхадаа болохол! Соёлма Бадмаевна тиигэжэ хэлээ һэн,— гэжэ Нянгарта ойлгуулааб. Теэд тэрэм ээлүүдгүй долёохоёо һанадаг лэ. Намайгаа һанажа уйдашадаг юм гү, али яадаг юм.

— Нянгар, печени эдихэ гүш? Бишни саадигһаа хоёр печени асарааб, — гэхэдэм, Нянгар аргагүй ехээр һүүлээ шарбаба. Нянгар минии хэлэһэн юумые хуу ойлгодог.

— Энэтнай хэлэ мэдэдэг нохой юм гү даа? — гэжэ Дулсан хээтэй гайхаа һэн.

Маарагтын гүүртын нохойнууд сооһоо манай Нянгар эгээл ухаатай гэжэ һанагшаб.

ШАНДАГАН

БИ ЗУРГААН ахатайб. Би эгээ одхониинь — ганса басаган гээшэб.

Ц. ДОНДОГОЙ

ТУЯАНЫН ХӨӨРӨӨНҮҮД

(Бишыхан рассказууд)

Минии Дугар аха дүрбэдэхи класста һурадаг. Нёдондо ута амаралтынгаа үедэ Маарагтын голой шугы соогуур ябажа ябатараа, урьхада орошоһон шандага харажархёо юм.

— Һүү, хялархан шандаган, яагаа гээшэбши? — гээд, нимгэн сэдьхэлтэй ахамни тэрэ шандагые урьхаһаань арай гэжэ һалгааһан байгаа. Урьхаһаа сүлөөрһэн шандаган нэгэ заа бүмбыжэ һууд гэбэ. Тиигээд шугы соогуур гүйгөөд, далда орошоо юм.

Хэн шандаганда урьха табяа гээшэб? Өөрөө урьхадаа орошоо һаа, тэрэ хүн яаха һааб?

УЛААН-ҮДЭДЭ

БИ ҮНГЭРҺЭН зун эжытэеэ город ошоо һэм, Тэндэ нагсатан байдаг.

«Улаан-Үдэ» гэлдэхэдэнь, хажуугаарнай урдадаг Үдын гол город хүрэхэдөө улайшадаг байгаа юм аабы гэжэ һанаһан байгааб. Харин Үдын гол улайгаашьегүй, сайгаашьегүй, үнөөхил зандаа урдана. Манай эндэхидэ орходоо уһаниинь ехэ.

Улаан-Үдэдэ хүнүүдынь, машинануудынь олон даа. Алаг-улаан трамвай зайн галай утаһа дамжаад ябана. Трамвайда һуужа үзөөб.

Түмэр замай вокзалда ошожо, поезднуудые хараабди.

Улаан-Үдэдэ ухибүүдэй кинотеатр бии. «Эрдэм» гэжэ нэрэтэй. Шандаган шоно хоёр тухай мультфильмнүүдые тэндэ хараабди.

Городой парк ошообди. Тэндэ ухибүүдые наадхуулдаг элдэб юумэ бии. Бишыхан автомобильда эжытэеэ һуугаад гүйлгэлдөөбди. Эрьелдээд гүйдэг шабар мориндо мордооб. Элдэб дүүжэн юумэ дүүрэн даа. «Аттракцион» гэжэ гэртэ ороходомнай, ехэ гоё байгаа. Арбан мүнгөөр хүдэлдэг оньһон наадануд бии: самолёт, ракетэ, хазаар морин гэхэ мэтэ.

Улаан-Үдын ухибүүд городой паркда ходо ерэжэ байдаг хэбэртэй.

Амаралтын үдэр «Альбатрос» гэжэ катерта һуугаад, Сэлэнгын баруун эрье гараа һэмди. Тэндэ хүнүүд уһанда ороно. Дүүжэнгүүдшье бии даа. Хүнэй амардаг тэрэ газар «Комсомолой арал» гэжэ нэрэтэй.

Улаан-Үдэдэ ехэл гоё байгаа.

БАЙГАЛАЙ ЭРЬЕДЭ

ЭЛЕКТРИЧКЭДЭ ҺУУГААД, нагсатантаяа Байгал ошообди. Сэб сэнхир уһатай Байгал далайн саада эрье орой харагданагүй. Байгалай уһые харажал-харажал байхада, элдэб олон үнгэтэй болошоно.

Эрьень хуу нүхэлэгдэшэнхэй байгаа. Бишыхан шубууд тэдэ нүхэнүүд соонь байрладаг. Хараасгайдал угаа адли аад, үнгэнь ондоо, хүхэбтэр гээшэ гү, али хараборонууд.

— Эдэшни морин хараасгайнууд гээшэ, — гэжэ нагса намда ойлгуулаа. — Ородоор эдэниеш «стриж» гэжэ нэрлэдэг юм.

Байгалай уһа уужа үзөөб. Угаа амтатай.

— Гурбан зуун гаран гол, горход Байгалда шудхан ородог юм. Тэдэнэй заримаиинь аршаан байха, — гэжэ нагса хөөрөө һэн. — Тиигээд Ангар гэжэ гансахан мүрэн Байгалһаа урдажа гарадаг.

— Тэрэ урдажа гарадаг Ангар гээшэнь хаана байдаг юм? — гэжэ асуубаб.

— Нүгөө эрьедэнь. Туяана, ехэ болоходоо, хуу мэдэхэ болохош даа, — гэжэ нагса найдуулаа һэн.

МАРТЫН НАЙМАН

МАРТЫН НАЙМАН — эжынэрэй, басагадай һайндэр гэжэ мэдэхэ болонхойб. Зүгөөр мартын 8 — минии түрэһэн үдэр. Тиимэһээ энэ үдэр хадаа намда хоёр дабхар һайндэр ха юм. Эжы намда тиигэжэ хэлээ һэн.

— Эжынэртээ, төөдэйнэртөө, эгэшэнэртээ бэлэг бэлдэхэ болоолди даа, — гэжэ Соёлма Бадмаевна һаяхан хэлээ. Тиигээд бидэ бэлэгүүдые бэлдэнэбди. Би өөрыгөө зурааб. Улаан һабхаг үһэндөө зүүлгээд зураба гээшэб. Юундэб гэхэдэ, түрэһэн үдэртөө хүн гоё байха ёһотой бшуу. Энэ дүрсөө би эжыдээ бэлэглэхэб.

Харин эжымни намдаа ямархан бэлэг бэлдээд байна хаб?

НАГСА АБА

ЭЖЫ НЭГЭ фото-зурагые ехэ наринаар хадагалдаг. Минии абаһаа, эжыһээ залуу хүн тэрэ фото дээрэ һуудаг.

— Энэ — минии аба, — гэжэ эжымни хэлэдэг.

— Абашни хаана юм? — гэжэ нэгэтэ би асуубаб. — Яагаад иимэ залуу хүн шинии эжын аба болохо юм?

— Дайнда алуулаа, — гэжэ эжымни хэлэбэ.

— Дайнда? Ямар дайнда? — гэжэ би гайхабаб.

Эжымни тээлмэрдэшэбэ, Тиихэдэнь бээлэй оёжо һууһан нагса эжы — минии эжын эжы ааб даа — намда ингэжэ хөөрэбэ:

— Үни даа, эжыншни бүри багахан байхада, ехэ дайн ооloһон юм, 1941 ондо дайн эхилээ.

— Үбгэн аба танай юун болоноб? — гэжэ нагса эжыһээ асуубаб.

— Минии нүхэр байһан юм. Шинии эхын эсэгэ хадаа нагса абашни болоно гээшэ.

— Нагса абамни дайнда алуулаа юм гү?

— Тиигээ.

— Хэн алаа юм?

— Дайсад. Харатан дайсад, фашистнууд! — гэжэ нагса эжы уургайгаар хэлэбэ.

— Тэрэ дайсад мүнөө бии гү?

— Үгы. Манай баатар Совет Арми фашистнуудые үй оута сохин дараһан юм. 1945 оной Майн 9-нэй үдэр дайн тараа гэжэ дуулдаад лэ, бидэ баярлаашье, уйлалдаашье һэмди. Мүнөөдэр Майн 9 гүб даа, бултанаймнай һайндэр, — гэжэ хэлээд, нагса эжы шэлээ абаад, нюдэеэ аршаа һэн. Тиихэдэнь би нагса эжыгээ хайрлааб.

— Нагса абашни байгаа һаа, шамангаа саадигташни өөрөө абаашадаг, асардаг байха һааб даа, — гэжэ эжымни хэлээд, магнайем таалаба.

Нагса абамни байхагүй яагааб даа. Фашистнууд юундэ нагса абыем алааб?..

Улаан-Үдын 2-дохи педучилищи дүүргэһэн Валентина Иванкина Селенгинскын ЦКК-гай харьяата хүүгэдэй саадта арбаад жэлэ хүдэлжэ байна. Тэрэ һургуулиин наһа гүйсөөгүй хүүгэдые хүмүүжүүлхэ талаар угаа яһала дүршэлтэй болонхой, ерээдүйн нэгэдэхи классайхидые һуралсалда бэлдэхэ талаар угаа шадамар юм. Ажалдаа амжалта түйлаһанайнгаа түлөө мактаалда хүртэн, Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Иванкина.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ЖЭЛЭЙ ДҮРБЭН САГ

(Онтохон)

Хайралмаа басаган бишыхан шубуудые хайрлажа, эдеэнэйнгээ үлөөдэһөөр хооллуулба. Тэдэ шубууд эдижэ садахадаа, дарья табилдан:

Ши, басаган, һайн бэлэйш, һайн бэлэйш, —гэлдээд, огторгой өөдэ ниидэшэбэ.

Уб улаан хамартай Жабар... уургайгаар шуухираад, нютагта үбэлые асараа.

Уб улаан хамартай Жабар...н хамаг амитаниие хүл...жэрхихэ гэһэндэл, угаа шан... хаахираад. бүришье ехэ ...эниие ерүүлнэ. Эдихэ хоо... бэдэрэнгүй, борбиигоод ...шаһан бишыхан шубуухан, ...доной хухархай мүшэр мэ... тос гээд унашана. Баар...н, хүлдэшэбэ ха.

Үбгэнэй элдэбээр аашалжа байтар, эрэен пулаад хэдэрһэн Хабар-Хатан нахилзан хотолзон хүрэжэ ерэбэ. Жабар-Үбгэн тэрээниие эсэргүүсэн шуухираашье һаа, жалгын оёороор, Жарантай хадын араар сухариһаар сухаряад, үгы болошобо.

Хабар-Хатанай гэшхэһэн лэ газарта сэсэг ногоон бултайжа, сэбдэгтэйхэн агаар сэнхиин зэрэлгээтэд, мал адууһан, ан, шубууд баяртай шуугяатай, хүнүүд хүхюугээр хүдэлдэг болобо.

Гоё һайхан Нажар-Хүүхэн хуримаа хэхэм гээд, газар дайдаарнай үнгэ бүриин сэсэг набшаһатай хибэсээ дэлгэжэрхибэ. Хабар-Хатан тэрээниие буруушаангүй, Нажар-Хүүхэнэй найр зугаада һаалта хэхэгүй гэжэ хадын орьёл дээгүүр далда орошобол даа.

Наран хурсаар шаража, набшаа намаагаа надхуулһан Нажар дүүхэй хадамай хүбүүе хүлеэжэ һууба.

Хадамайнь хүбүүн үнишье хүлеэлгэнгүй, алтан дэлһэтэ хүлэгтөө мордоод гүйлгэжэ ерэбэ. Эдихэ, ууха юумэ элбэгээр асарба. Нажар хүүхэниие абаашахаяа ерэһэн хадамай хүбүүн Намар гэжэ нэрэтэй байгаа юм гэлсэдэг.

ТҮРҮҮШЫН ХЭШЭЭЛНҮҮД

(Хүүгэдэй саадта хэлэлгэ хүгжөөлгын программын хуряангы удха)

Хүүгэдэй саадай ухибүүдэй хэлэлгые хүгжөөлгын программа дүрбэн кварталда хубаагданхай. Гол удхань хадаа байгаалиин үзэгдэлнүүдтэй хадань, тэдэ кварталнуудынь тус тустаа «Алтан намар», «Хүйтэн үбэл», «Урин хабар» гэхэ мэтээр нэрлэгдэнхэй. Түрүүшынь хубида 26 час, хоёрдохидонь 27 час, гурбадахидань 26 час, һүүлшынхидэнь 25 час хубаарилагдан үгтэнхэй.. Һүүлшын квартал соо тусхай хэшээлнүүд болохогүй. 13 неделиин туршада иимэ хүдэлмэри ябуулагдаха гэбэл: түрүүшын гурбан квартал соо үзэһэнөө бэхижүүлгэ, үргэдхэлгэ, экскурсида ошолго, һонин номуудые уншалга, элдэб наада эмхидхэлгэ.

Нэгэдэхи квартал (сентябрь—ноябрь)

1. Намартаа гоё даа (6 час).
2. Үхибүүдэй саадта (2 час).
3. Манай нааданхайнууд (4 час).
4. Манай гэр бүлэ (2 час).
5. Баян ургаса (4 час).
6. Гэрэй амитад (2 час).
7. Октябриин һайндэр (4 час).
8. Үбэлые угталга (2 час).

Хоёрдохи квартал (декабрь—февраль)

1. Үбэлэй байдал (4 час).
2. Шаргаар халтиралга, санаар ябалга (4 час).
3. Онтохонууд (4 час).
4. Ногоон ёлко (4 час).
5. Зэрлиг амитад (2 час).
6. Манай Арми (5 час).
7. Хабарай шэнжэ (4 час).

Гурбадахи квартал (март—май)

1. Хабарай эхин (4 час).
2. Эжын һайндэр (4 час).
3. Тарилгада бэлдэлгэ (4 час).
4. Шубуудай ерэлгэ (3 час).
5. Володя Ульянов (4 час).
6. Майн нэгэн (4 час).
7. Олон үнгын сэсэгүүд (час).

ЗАЛУУГАЙ ЗАЛИИЕ БАДАРУУЛАН...

Байгша ондо студентнэрэй ажалай гурбадахи семестрэй үедэ 3700 хүнтэй барилгын 105 отряд байгуулагдаһан юм. Эдэнэр хамта дээрээ 5 миллион 318 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэжэ, 156,24 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаһан гэжэ тодорхойлогдоо. 407 хүн Камчатска областьдо хүдэлжэ, 3,6 миллион түхэригэй хүдэлмэри хээ, Волгоградска область руу овощ харууһалан үргуулхаар эльгээгдэһэн 237 хүн мүн лэ һайн хүдэлжэ ерээ.

Студентнэр барилгын 159 объект дээрэ хүдэлөө. Эдэ барилгануудай 91-ниинь ашаглалгада тушаагдаһан, хабсаралгын хүдэлмэринүүдтэ бэлэдхэгдэһэн байна.

Студентнэрэй отрядуудта ябуулагдаһан ниитэ-политическэ хүдэлмэри тухай, отрядуудай хүмүүжүүлхы үүргэ тушааһь онсо тогтомоор гэжэ һанагдана. Нэн түрүүн лекционно, ниитэ-соёлой хүдэлмэриин яажа эмхидхэгдэһые тэмдэглэбэл, дүн хамта 1.308 лекци уншагдаа, 400 концерт наадан табигдаа, спортивна мүрысөөнүүд олоор үнгэргэгдөө гэжэ хэлэлтэй. Хүдөөгэй һургуулинуудта, хүүгэдэй байшангуудта, ясли-садуудта студентнэр туһаламжа хүргэжэ, нааданай талмайхануудые байгуулһан, кабинедүүдые заһабарилһан, шэмэглэн гоёһон, харуулан ойлгуулгын зүйлнүүдые бэлдэлсэһэн байха юм.

Гэхэтэй хамта шүүмжэлхы нэгэ һанамжа бии. Тусхай бэлэдхэлгүй студентнэрэй лекторнүүдээр томилогдодог ушар али олон дайралдаһаар. Залуу лекторэй һургуулинуудта, ниитын мэргэжэл олгодог факультедүүдэй хэшээлнүүдтэ ябаагүй, мүн хүн зоной урда лекци уншажа үзөөгүй хүнүүд лекторнүүдээр томилогдоно бшуу. Энэ ехэ буруу. Дээдэ һургуулинуудай, техникумүүдэй комсомолой комитедүүдэй, «Знание» бүлгэмэй эхин эмхинүүдэй түлөөлэгшэд студентнэрэй отрядуудай лекторнүүдые бэлдэлгэдэ бодото анхарал хандуулнагүй. Илангаяа май-июнь һарануудта, отрядуудай хүдэлхэ газартаа эльгээгдэхэһээ урид энэ хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой ха юм. Байгша оной май һарын һүүл багаар ССО-гой областной штабта семинар-һуралсалай үнгэргэгдэхэдэ, Буряадай хүдөө ажахын институтда, Улаан-Үдын түмэр замай, индустриально-педагогическа, хүдөө ажахын техникумүүдтэ, мүн технологическа, соёлой институдуудта лекторнүүдые бэлдэхэ хүдэлмэри ёһын тэдыдэ ябуулагдаа гэжэ элирээ һэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветерануудта шефскэ туһаламжа үзүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдээ гээд һайшаан дурдамаар. Отрядуудай гэшүүд тэдэнэртэ хүрэжэ, гэр байрыень сэбэрлэлсэһэн, шэрдэжэ будаһан, түлеэ залһыень хахалһан, үмсынгөө малда үбһэ тэжээл бэлдэхэдэнь туһалһан, али болохоор лэ оролдоһон байна. Жэшээлхэдэ, Буряадай багшанарай институтай «Бригантина» отряд Хоронхой станцида ажаһуудаг дайнай 8 ветерантай уулзадаг, гэр тойроной ажалда туһалдаг байгаа. Алдар габьяатанай нэрэ солые мүнхэлхөөр ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри ябуулһан, дайнда хабаадагшадай гаргаһан баатаршалгануудай тухай тусхай дэбтэрнүүдтэ бэшэжэ абаһан байна. Буряадай хүдөө ажахын институтай «Баргажан» гэһэн отряд Волградска областьдо хүдэлөө һэн. Һая тэндэһээ бэшэг ерээ. Дайнда хабаадаһан И. И. Ефименко институтай хүтэлбэрилэгшэдтэ баяр баясхалан хүргөө. Юуб гэхэдэ, студентнэр ветерантай оло дахин уулзаһан, сэдьхэлэй һайн хөөрэлдөө ябуулһан, али болохоор туһаламжа үзүүлһэн байгаа бшуу.

Тиихэдэ техническэ мэргэжэл олгодог 1-дэхи училищиин «Эдир наһан», технологическа, хүдөө ажахын институдуудай «Кварц», «Романтик», «Экономист» отрядууд ветерануудта туһаламжа хүргэхэ хүдэлмэреэ гүйсэд һайнаар ябуулаа. Эндэһээ уламжалан нэгэ ажаглалта гэхэдэ, Улаан-Үдэ хотодо хүдэлһэн отрядууд энэ хэрэгые һотоор анхарааггүй гээд шүүмжэлмээр. Эндэхи 33 отрядай оройдоол 5-ниинь ветерануудые шефтээ абаһан байха юм. ССО-гой областной штаб, дээдэ һургуулинуудай, техникумүүдэй комсомолой комитедүүд барилгын отрядуудай гэшүүдые элсүүлэн эмхидхэжэ, гансашье зунай үедэ бэшэ, түхэреэн жэлэй туршада ветерануудые шефтээ абахыень хинан шалгаха, районуудай ветерануудай советтэй бодото харилсаа холбоон байгуулагдаха зэргэтэй.

Студентнэр наһаяа гүйсөөдүйшүүлэй хэрэгүүдэй инспекцинүүдэй бүридхэлдэ абтаһан үхибүүдтэй хүмүүжүүлхы хүдэлмэри ябуулаа. Һургуулиин наһанай 34 эдиршүүд областной студенческэ отрядуудай бүридэлдэ хүдэлжэ, ашатай туһатайгаар сагаа үнгэргэһэн байна. Зариманиинь нилээд оролдосотой, шадабаритай, эрмэлзэлтэй байһанаа гэршэлээ. Зарим үхибүүдые ажалда дүршэлүүлхэ, ниитын ажабайдалда хабаадаха һонирхолыень бадараахын тула оролдолго гаргагдаа.

Северобайкальскда хүдэлһэн зональна отряд жэл бүри, августын 1-дэ, «Европын үдэр» үнгэргэхэ гэһэн үүсхэл гаргаа. 1975 ондо Хельсинки хотодо Европодо аюулгүй байдал хангалга тушаа түгэсхэлэй актда гар табилгада зорюулжа иимэ үдэр үнгэргэхэ гэжэ шиидхэгдэһэн юм. Эб найрамдалай, амгалан байдалай түлөө тэмсэл, ядерна дайе һэргылгэ хадаа мүнөөдэрэй гол шухаг зорилго гэжэ залуушуулай бодомжолон шиидхэһэниинь найшаалтай. «Европын үдэрнүүд» эгээл түрүүлэн «Интер-БАМ», «Искатель», «Союз-ЛИИЖТ», «Железный Самсон», «Тоннельщик» отрядуудта үнгэргэгдөө. «Интер-БАМ» отрядта эмхидхэгдэһэн митингдэ барилга-хабсаралгын 708-дахи поездын хүдэлмэришэд хабаадалсаа. Эндэ немец нүхэдэй зүгһөө Норберт Царт үгэ хэлэхэдээ, зүрхэ сэдьхэлые дайрамаар баримтануудые дурдан, уряануудые хэлээ. Северобайкальскын зональна отрядай үүсхэлые Хоринн, Сэлэнгын, Улаан-Үдын зональна отрядууд халан абаа. «Европын үдэр» дүн хамта 23 отрядта үнгэргэгдөө.

А. ХАРАКШИНОВ,
студентнэрэй барилгын отрядуудай областной штабай комиссар.

НЭГЭДЭЛ БАЙГУУЛАГДАБА

Заводто литературно-хүгжэмтэ нэгэдэл байгуулагдаба. Уран шүлэгүүдые, рассказуудые бэшээд туршадаг хүдэлмэришэд, хүгжэмдэ дуратайшуул бүридэлдэнь ороно.

Нэгэдэлэй түрүүшын зүблөө парткомой секретариин орлогшо А. Г. Лубсанов нээжэ, иимэ үүсхэлэй хүмүүжүүлхы удха шанарые онсо тэмдэглээ. Удаань үгэ хэлэгшэд нэгэдэлэй хүдэлмэриие яажа эмхидхэхэ, ямар зорилгонуудые бэелүүлхэ тухай һанамжануудаа хэлээ. Завсдой техник С. Каледенев, шэрэм шудхадаг цехэй хүдэлмэришэн Н. Дроздова, локомотив хабсаргалгын цехэй электрик Н. Бурцев, бусадшье һонирхолтой дурадхалнуудые оруулаа.

Хүдэлмэришэн Н. Дроздова, инженер-конструктор Г. Чеботарева гэгшэдэй зохёоһон шүлэгүүдые зүбшэн хэлсэлгэ болоо. И. Филлиповагай шэнэ шүлэгүүдтэ сэгнэлтэ үгтөө. Инженер В. Неродовагай үгэ дээрэ найруулан зохёогдоһон дууе локомотив хабсаргалгын цехэй комсорг В. Степанов гүйсэдхөө.

Бэлигтэй хүдэлмэришэдые элирүүлхээр, тэдэнэртэ туһалхаар байгуулагдаһан нэгэдэл түрүүшынгээ алхамуудые хэбэ гээшэ.

В. СИУНОВА,
заводой радиогазетын корреспондент.

ЛВРЗ-дэ

КОНКУРС ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

Ахамад конструкторай таһагта залуу мэргэжэлтэдэй конкурс түрүүшынхеэ үнгэргэгдэбэ. 30 наһаяа гүйсөөдүй 11 конструктор конкурсдо хабаадалсаа.

Эндэ хабаадагшад гурбан даабари жэншэдгүй дүүргэхэ ёһотой байгаа. Онсолбол, механизмуудай схемэнүүдые [...]раха, тусхай даабаряар [...]струкци хэхэ, детальнууд [...]тодорхойлхо даабаринууд [...]тее. Конкурсын жюри [...] Шитиков хүтэлбэрилжэ, [...]ринуудые дүүргэһыень [...]хадаа, гадна мэргэжэлтэн[...]хэнэй өөрынгөө онсо [...]дые хэрэглэһые хараад[...] һонирхолтой энэ мүрысөө[...] часай туршада үргэлжэлөө.

35-һаа 29 балл абаһан [...] Созыкин бултанһаа һайн[...] даабари дүүргэбэ. Тэрэ [...] ондо «Уралан нарижуу[...] ухаалан зохёогшо» гэһэн [...]нал абаха боложо, өөрс[...]зын шанда хүртэбэ.

Хоёрдохи һуури инже[...] конструктор Юрий Цыбде[...] гурбадахи һуури Николай [...]лакирев гэгшэд эзэлээ.

В. КАРНАУХОВА

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһа[...] КПСС-эй ЦК-гай Политбю[...]до, СССР-эй Верховно Со[...]дэй Президиумдэ, СССР [...] Министрнүүдэй Сове[...] РСФСР-эй Верховно С[...]дэй сессиин нээгдэһэн т[...] информационно мэдээ[...] ТАСС-ай һүүлэй бусад [...] һонин.

Хоёрдохи хуудаһа[...] Барилгада — найдамтай [...]за. «Нөөсэ аргануудаа [...]рэн хэрэглэхэ» — П. Ис[...]мовай статья. «Саарһан [...]рэ бэшэ...» — Н. Федото[...] статья. «Еловкодо үбэлж[...] ямараар үнгэрнэб?» — Г. К[...]пиковэй статья. Түрэл [...] доторнай.

Гурбадахи хуудаһа[...] Совет ажабайдалай бо[...] ёһо шэнжэ. «Хүдэлмэри[...]дэй засагай толотомо [...]жэнүүд» — нэгэ заводой [...]путат тухай. Хилын са[...]һаа.

Дүрбэдэхи хуудаһа[...] Спортын һонин. Нютаг[...]тагай һонин. Элдэб һо[...] Мэдээсэлнүүд. сонсохо[...]

СЭНХИР ЭКРА[Н]

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММ[А]

Орбита. 8.55 — Дам[...]гын программа. 9.00 — «[...]мя». 9.40 — Үглөөнэй гимна[...]ка. 10.05 — «Дело Арт[...]новых» — уран һайханай фи[...] 11.35 — «Корни икрона» [...] левизионно баримтата фи[...] 12.25 — Шэнэ һонин. ([...] час хүрэтэр). 15.10 — [...]жуулгын программа 15.15 [...] Шэнэ һонин. 15.30 — «За[...] Пересвета» — телевизионно [...]римтата фильм. 16.25 — «[...]хэлэн». 16.55 — Түбэй те[...]видени болон бүхэсоюзн[...] диогойород арадай инс[...]ментнүүдэй академическэ [...]кестрэй концерт. 17.35 — [...] хёогоо үгэгты, горнисту[...] 18.05 — Хоккейгээр ССС[Р-эй] чемпионат. «Сокол» — «С[...]так» (2-дохи, 3-дахи үе[...]

Улаан-Үдэ. 19.15 — «Ба[...] мэдээсэлэй программа.

Орбита. 19.45 — «Мүнө[...] — түби дэлхэй дээрэ». [...] — «Эконсмико гаргаша[...]гатай байха ёһотой». 20[...] СССР-эй ба Афганистанай [...]мократическа Республ[...] хоорондохи хани бари[...] хүршэ ёһоной харилсаан[...]хай договорто гар таби[...]ойдо. Афган артистну[...] концерт. 21.00 — «Баг[...]зар» (2-дохи фильм.) 22[...] «Время». 22.35 — «Ехэ [...]фоническа оркестрэй [...]церт». 23.50 — «Мүнөөд[...] түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММ[А]

Орбита. 12.55 — Дам[...]гын программа. 13.00 — [...]вы отдыхаете?» — теле[...]онно баримтата фильм. [...] — «Таанадта, түрэлхид!». [...] — Түүхэ. 9-дэхи класс. [...]сквада болоһон декаб[...]зэбсэгтэ восстани». 14.1[...] А. С. Грибоедов. «Ажаб[...]лай ба ажал ябуулгын [...]даһанууд». 15.00 — «[...] анатоми, физиологи ба [...]сэбэр». 8-дахи класс. [...]яагаад амилдагбибди». [...] — «Мүнхэ дурасхаал» — [...]най жэлнүүдэй публици[...]

Улаан-Үдэ. 16.20 — «[...]ские напевы» — филь[...]церт. 16.55 — «Садись [...]дом, Мишка» — уран һ[...]най фильм. 18.15 — «[...]доо туһалнабди» — һура[...]та зорюулагдаһан дам[...]га. 18.35 — «Таанадта, [...]торнууд болон политинфо[...]торнууд». 18.55 — «Киногоо[...]шалгын альманах».

Улаан-Үдэ. 19.45 — «[...]холнууд.

Орбита. 20.00 — «Фр[...] Энгельс. Ажабайдалай [...]һанууд». 20.45 — «А[...]койрсогты, багашуул!». [...] — П. И. Чайковский. «[...] дүрбэн саг». 22.00 — «Вр[...] 22.35 — «Пирогов» — ур[...]ханай фильм.

САГАН УЛАРИЛ

МҮНӨӨДЭР Байгал [...]дар багаханаар саһан [...]бордоһолхо. Зүүн [...] секундын 7—12 метр [...]сэтэйгээр һалхилха. [...]лай урда эрьеэр [...] секундын 20 метр хү[...] шангадаха. 16—21, [...] газарта 10, Байгал [...] 7—12 градус хүйтэн [...]

УЛААН-ҮДЭДЭ орохогүй. Зүүн тээһэ[...] кундын 7—12 метр [...]тэйгөөр һалхилха.

ҮБЭЛЭЙ МҮРЫСӨӨНҮҮД

Манай республикын ажалшад һүүлэй үедэ спортын зүйлнүүдээр һорёо, мүрысөөнүүдые олоор үнгэргэдэг боложо байна. Санын, конькиин баазанууд 17 мянган сана, 4,5 мянган конькитай. Байрын гэрнүүдэй хажууда хоккей наадаха талмайнууд жэлһээ жэлдэ олошорно гээд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй һаяхан абтаһан тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

Мүнөө республика дотор үбэлэй спортын зүйлнүүдэй һорёо, мүрысөөнүүдтэ 30 мянган хүн хабаадана. Кабанскын, Загарайн районуудта энэ хүдэлмэри илангаяа эмхи гуримтайгаар табигданхай. Гэхэтэй хамта Буряадай АССР-эй үбэлэй VII спартакиада физкультурна хүдэлмэридэ бии байгаа дутагдалнуудые элирүүлһэн байна. Жэшээнь, үбэлэй спортын зүйлнүүдээр ГТО-гой комплексын нормо тушаагшадай тоо арай шамай 22 мянганда хүрэһэн байба. Тиихэдэ Хэжэнгын, Хурамхаанай, Хяагтын, Сэлэнгын, Улаан-Үдын районуудта үбэлэй спорт хүгжөөхэ, дэлгэрүүлхэ асуудалда анхарал һулаар хандуулагдана. Мүн прибор бүтээлгын нэгэдэлэй, «Электромашина» заводой, Зэдын вольфрам-молибденэй, мяха-консервын комбинадуудай ажалшадай дунда спортын эдэ зүйлнүүд һулаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Мүн «Урожай», «Трудовые резервы» бүлгэмүүдэй спортсменүүдэй санын, конькиин мүрысөөнүүдтэ нэгэшье хүн хабаадаагүй бшуу. Тиигэжэ РСФСР-эй арадуудай үбэлэй VII спартакиадада манай республикын суглуулагдамал команда Алас-Дурна зүгэй юһэн командын дундаһаа долоодохи һуури эзэлээ һэн. «РСФСР-эй арадуудай үбэлэй VII спартакиадын дүнгүүд ба КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ РСФСР дотор үбэлэй спортын хүдэлмэри саашадань хүгжөөхэ зорилгонууд» гэһэн РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй абаһан тогтоол дотор манай республикада үбэлэй спорт хүгжөөхэ хүдэлмэридэ хүн үсөөнөөр хабаадана гэжэ тэмдэглэгдээ һэн.

«Олоной хабаадалгатай физическэ культура ба спортые саашадань хүгжөөхэ тухай» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй баталан абаһан тогтоолые хүтэлбэри болгон хүүгэдэй, залуушуулай дунда олоннитын физическэ культурые хүгжөөхэ, хүтэлбэрилхэ, үбэлэй спортын зүйлнүүдые улам түргэнөөр хүгжөөхэ, эрхим спортсменүүдые бэлэдхэхээр Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи физкультура, спортын комитет, министерствэнүүд, эмхи зургаанууд, горгүйсэдкомууд, райгүйсэдкомууд болон спортын бүлгэмүүд уялгалагдаа. Энээнһээ гадна Улаан-Үдэ, Закаменск, Гусиноозёрск, Бабушкин, Северобайкальск хотонуудта, районуудай түбүүдтэ зохид һайн елүүр түхеэрэгдэхээр шиидхэгдээ.

Манай корр.

ЖЭЛЭЙ ҺҮҮЛШЫН ҺАРАДА

Шахтер Павел Зубов арбан табан жэл соо нютагаа ерээгүй байгаа. Ерэн гэхэдээ, басагатайгаа мэдэжэ гайхана...

Хахасашагүй инаг Павел Настя хоёрые сэрэгэйл албан таһалһан юм. Армида байһан хүбүүндээ эхэнь бэшэг бэшэхэдээ, Настишни шамда үнэн сэхэ бэшэ гэжэ дуулгаһан. Павел тэрэниие мүшхэжэ мүрдэншьегүй, худал нээрээниньшье элирүүлэнгүй, армиһаа табигдахадаа, гэртээ бусангүй, холын хойто зүгэй город ябашаһан байгаа. Нэгэтэ эсэгынгээ муудаһан тухай телеграмма абаад, нютагаа ерэхэдэнь, эсэгэнь амар мэндэ, харин Настя наһа барашаһан байба. Наһа барахынгаа урдахана Настя һүүлшынгээ үгэнүүдые хэлэхэдээ, Полина басагаяа ашатнай гээшэ гэжэ Павелай гэртэхиндэ мэдүүлээ ха юм.

Саашаа юунэй болохые, хүндэтэ уншагшад, **«Мужики!»**.. гэжэ фильм харахадаа мэдэхэт даа. Хараһанайнгаа һүүлээр зүбшэн хэлсэжэ, хэн хэнэйнь зүб, буруу байһан тухай тоосолдохошье ушар гаража магад. **«Мосфильм»** студида буулгагдаһан тус фильмын сценариень Искра Бабич Валентин Михайлов хоёр бэшээ юм. Павелай ролиие актер Александр Михайлов гүйсэдхэнэ.

Эхэнэр летчигүүдай баатаршалгада **«В небе «ночные ведьмы»** гэжэ кино зорюулагдана. Советскэ Союзай Герой, Евгения Жигуленко эндэ түрүүшынхиеэ режиссерско хүдэлмэреэ харуулаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадаһан летчик эхэнэрэй дурсалгые хэрэглэн, режиссер таманска полкын һүниин бомбардировщигуудай ажабайдал тухай харагшадта хөөрэнэ.

...Ниидэлгын талмай дээрэ хоёр эрэ хүн һууна. Тэдэнэр Галкаяа хүлеэнэ. Огторгойдо ниидэжэ ябаһан Галкын бензиниинь дууһашоо. Тэзд тиигэбэшье тэрэ заатагүй бусахал ёһотой. Даруу һайн зантай үбгэтэй, гоё һайхан хүбүүтэй болохол зэргэтэй. Бусахал даа Галка, заагүй бусаха. «В небе «ночные ведьмы» гэжэ кинодо Валентина Грушина, Яна Друзь, Дима Замулин, Нина Меньшикова, Валерия Заклунная болон бусад хабаадана.

...Сүүд боложо байна. Эхэ орондоо урбаһан Каблукова, Солодчий, Фрике сүүдэй урда согсоно. Тэдэнэр нюуса «Сокол» гэжэ бүлэгые фашистнуудта мэдүүлһэн байгаа...

Үргэн олон кино харагшадта үнинэй мэдээжэ актернууд Зинаида Кириенко, Жанна Прохоренко, Владимир Дружников, Игорь Ледогоров болон бусад **«Они были актерами»** гэжэ фильмдэ хабаадана.

«Беларусьфильмдэ» буулгагдаһан **«Возьму твою боль»** гэжэ киноленте совет арадай ажабайдалда үзэгдэһэн айхабтар муухай үйлэ хэрэг — дайн дажарай хойшолонгые һануулна. Совхозой жолоошон Иван Батрак дайсанай тала бариһан Шишковичой нюдэн дээрэнь, эхэ дүү басаган хоёрыень алаһые яашье мартанагүй. Олон жэлэй сүлэлгэһөө мултаржа тэрэ муухай хүнэй бусахада, Иванай үбшэнтэ шарха бүришье һүжэрнэ.

Иван Шамякинай романаар режиссер Михаил Птащук энэ фильм найруулан табяа.

Мэдээжэ бүлэг актернууд Леонид Неведомский, Эрнст Романов, Валентин Никулин, Светлана Крючкова, Виталий Коняев, Любовь Малиновская болон бусад **«Товарищ Иннокентий»** гэжэ фильмдэ наадана. Үргэн экран дээрэ табигдаха үнгэтэ энэ фильм революционер-ленинец Иосиф Дубровинский гэгшэдэ зорюулагданхай. «Иннокентий» — тэрэнэй партийна нюуса нэрэ. Дубровинскиин ролиие залуу актер Сергей Мартынов гүйсэдхөө.

Хүнэй нэрэ хүндые һэргээхэ гээшэ һайхан хэрэг. Манай үеын хүн, түүхээр һонирходог шэнжэлэгшэ Голубков нүхэдтөө хардуулаад, бэедээ гар хүрэһэн революционерэй зэмэгүй бодото нэрые аршалжа, хамгаалжа, үнэн сэхэ байһыень элирүүлжэ шадаа. Актер Сергей Шакуровые Голубковой рольдо харахат.

Сергей Шакуров «Вкус хлеба» гэжэ киноэпопейдэ совхозой директор Сечкинэй ролиие амжалтатайгаар найруулан наадажа, СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртэһэн алдартай. Совет актернууд Павел Кадочников, Нина Русакова, Юрий Богатырев, Олег Борисов, Анатолий Ромашин гэгшэдһээ гадна, эндэ ГДР-эй киноактернууд хабааданхай.

һүүлэй үедэ режиссернуудай мүнөө үеынород прозоор ехэтэ һонирходог болоо гээшэ ха. Валентин Распутин, Юрий Бондарев, Виктор Астафьев, Василий Шукшин гэгшэдэй зохёолнуудаар найруулагдаһан яһала олон фильм бии болонхой. Жэшээлхэдэ, режиссер Сергей Никоненко **«Цыганское счастье»** гэжэ фильм найруулхадаа, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Евгений Носовой рассказуудые хэрэглээ. Бэлигтэй режиссер зохёолшын дүрбэн новеллые хамтадхаад, нэгэ киноповесть болгобо.

Москвагай һургуулиин һурагша Иван Каменский, Николай Крючков (нэгэдэхи зураг), Лидия Федосеева-Шукшина, Екатерина Воронина, Екатерина Жимчужная болон бусад тэндэ наадажа, харагшадые баярлуулха байха.

Тиихэдэ Александр Вампиловай «Прошлым летом в Чулимске» гэжэ зүжэгэй үндэһөөр режиссер Глеб Панфилов **«Валентина»** гэжэ фильм табяа. Зүжэгэй гол геройн нэрээр нэрлэгдэһэн тус фильм зүжэгтөөл адли һонирхолтой байха зэргэтэй. Валентиные актриса Даша Михайлова наадана.

Зунай халуун хаһын үедэ амаржа байһан хүнүүдэй ажабайдал тухай **«Будьте моим мужем»** (хоёрдохи зураг) гэжэ хүгжэмтэ комеди харуулна. Хэдэхэн жэлэй саада тээ «Суета сует» гэжэ комеди түрүүшынхеэ найруулан табиһан Алла Сурикова энэ хүдэлмэреэрээ режиссер нэрээ батадхаба гээшэ ха. Композитор В. Лебедев хүгжэмыень бэшээ.

Мүн лэ баһа **«Брелок с секретом»** гэжэ хүгжэмтэ комеди амарангаа харахада, һонирхолтой, энеэдэтэй байхаар хүлеэгдэнэ. Эхэнэрнүүдэй үһэ бэрхээр заһадагаараа суурхаһан Пискарев амаралтада гараад, курорт бэшэ, харин жаахан городто ажаһуудаг нүхэртөө айлшаар ерэнэ. Нютагай хүйхэрнүүд тэрэниие ревизор гэжэ таамаг хэлсээд, тэрээн дээрэһээнь уламжалан, элдэб ушаралнууд тохёолдоно.

«Снег на зеленом поле». Багша хүнэй һурагшадайнгаа урда хэды ехэ харюусалгатай, оронойнгоо бишыхан эрхэтэн бүхэнэй зүрхэндэ түлхюур зүбөөр тааруулха гээшэ тон ехэ үнэтэй гэжэ тус фильм харуулна.

Одессын киностудида буулгагдаһан **«Белый танец»** гэжэ үнгэтэ фильм 20-ёод онуудта хүдөөдэ болоһон хубилалтануудые харуулна. Алена басаганай инаг дуран, тэрэнэй хуби заяан — фильмын гол темэ болоно.

Граждан дайнай үшөө нэгэ үйлэ хэрэгүүдые **«Под свист пуль»** гэжэ картинаһаа мэдэхэт. Үйлэнь Украинын Остановка гэжэ һууринда үнгэрнэ. Удхынгаа, найруулгынгаа талаар энэ фильм һурагшадта дүтэ, ойлгосотой байха.

Эгээл бишыхан харагшадта **«Тайна третьей планеты»** гэжэ лентэ зорюулагдана.

Шведскэ мэдээжэ ансамбль «Аббатай» танилсаха хэмнайшье дуратай ёһотой. Энэ хүсэлэймнай иимэл нэрэтэй фильм харахадаа, хүсэлдэхэ байһаниинь элитэ.

В. ПАВЛОВА,
кинопрокадай ахамад редактор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фильмһээ хэһэгүүд.

ХИЛЫН • ТАСС • АПН • СААНАҺАА

ПОРП-ын ЦК-гай ПЛЕНУМ

ВАРШАВА. ПОРП-ын Центральна Комитедэй 6-дахи пленум эндэ болоод тараа. Зүришэлдөө зайсуулхын тула партиин шиидхэхэ зорилгонууд тухай, экономическа реформо бэелүүлхэ, ПНР-эй 1982 оной социально-экономическа хүгжэлтын түсэб дүүргэхэ хэмжээнүүд тухай ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой элидхэлые пленумдэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэбэ. Парти доторой байдал тухай ЦК-гай секретариадай мэдээсэл харагдаа.

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь В. Ярузельский пленум дээрэ үгэ хэлэбэ. Полышодо үргэлжэлһөөр байгаа зүришэлдөөнүүд, забастовконууд, ниитын ба үйлэдбэриин журамай һуларалга ороной экономическа байдалда хоро хохидолтойгоор нүлөөлнэ гэбэ. Тиимэһээ үйлэдбэриин һайжаржа, хүгжэжэ болохоор һалбаринуудташье дэбжэлтэ туйлажа шадагданагүй. Үдэр бүри һүжэрэн гүнзэгыржэ байһан бэрхэшээлнүүдые зайсуулжа болохо. Тиихын тула шухала нөөсэ арга боломжонууд ПНР-тэ бии. Гэхэ зуура мүнөө тэдэ арга боломжонууд бүрин хэрэглэгдэнэгүй гэжэ В. Ярузельский тэмдэглэбэ.

Политическэ, экономическа бэрхэшээлһээ оронойнгоо гарахын тула шухала бүхы юумэ хэхэ гээшэ партиин гол уялга болоно. Энэнэй тулада ПОРП-ын IX съездын программые парти хүтэлбэри болгохо, Центральна Комитедэй пленумүүдэй шиидхэбаринуудые дүүргэхэ ёһотой байна. Орон дотор түбшэн байдал хангалга — бэрхэтэй, аюултай асуудалнуудые шиидхэхын тула зайлашагүй шухала нүхэсэл болоно. Тиигээгүй һаа, юуншье туйлагдажа шадагдахагүй гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь тусхайлан тэмдэглээ.

Социализмда харша хүсэнүүдэй ПОРП-до эсэргүү ябуулганууд һүүлэй үедэ улам дэбэргэгдэжэ байһые усадхан зайсуулха шухала. Предприятинуудта партиин дүүргэхэ үүргэ конституцияар, республикын хуулинуудаар тодорхойлогдонхой. Заводуудһаа, бусад предприятинуудһаа партиие түрин зайсуулха гэһэн бүхы һэдэлгэнүүд бүтэхэгүй гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь мэдүүлбэ.

Национальна һаналаа нэгэдэлгын фронт эмхидхэхэ асуудалнууд дээрэ тогтохо зуураа, В. Ярузельский иигэжэ тусхайлан тэмдэглэнэ: социалис гүрэнэй конституционно гол ёһонуудта харюусаха байгаа һаань, зохихо дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэхээр парти бэлэн байна гэбэ. Орон дотор үргэлжэлжэ байгаа зүришэлдөөн Полышын уласхоорондын хэрэгүүдтэ муу хойшолонгуудые ушаруулжа болохо ойнһанда анхарал хандуулба.

Социалис гүрэниие, тэрэнэй союзник ёһоной холбоо барисаае хамгаалга — манай национальна үндэһэн ашаг туһые хамгаалха ябадал болоно. Парти эдэ ашаг туһануудые үнэн сэхээр, лаб найдамтайгаар хамгаалжа шадаха.

Партиин үзэл сурталай, эмхидхэлэй нэгэдэлэй, тэрэнэй марксистско-ленинскэ удха шэнжые сахин хамгаалгын шухала байһые тусхайлан тэмдэглээд, партиин бүхы гэшүүдэй ажал ябуулгые бүри эдэбхитэй болгохо, партийна журам бэхижүүлхэ шухала гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь зааба.

Пленум зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар, орон доторхи байдал тухай тогтоол баталан абаа. Тэрээн доторнь иигэжэ тэмдэглэгдэнэ: социализмда харша, ажалшадай ба гүрэнэй бодото аша туһада хохидол ушаруулдаг хүсэнүүд — правительствын оролдолго хүсэлэлгэнүүдтэ һаад тойбо татаха, зүришэлдөө хёмороо зайсуулха программын гүйсэдхэл унжагайруулха зорилготой ябуулгануудые хэнэ. Партийна комитедүүдтэ, ПОРП-ын гэшүүдтэ эсэргүү ябуулга элеэр хэнэ. «Солидарность» гэдэг профсоюзна нэгэдэлэй олон һалбаринууд нюусаар ябуулга хэдэг, социализмда харша эмхинүүдэй политическэ хараа бодолнуудые баримталан, ПОРП-ын заводской комитедүүдэй эдэбхитэдтэ нүлөөлнэ, предприятинуудһаа партиие түрин зайсуулха һэдэлгэ гаргана. Энэ мэтын ябуулганууде эрид шууд усадхаха шухала.

Байгша оной ноябриин 24-нэй мэдүүлгэ доторнь хэлэгдэһэн, ПОРП-ын ЦК-гай секретариадай хараа бодолые Центральна Комитет һайшаана. Тиихэтээ хамта партида, тэрэнэй конституционно үүргэдэ эсэргүү шэглүүлэгдэһэн, гүрэн доторхи хуули гуримуудые һандаахаа зорилготой политическэ харата балмад ябуулгануудые эрид шууд буруушаана. Социалис предприятинуудһаа партиие түрин зайсуулха гэһэн ябуулганууды үүдхэгшэд, эмхидхэгшэдтэ эсэргүүгээр гүрэнэй ба партиин мэдэлдэ байһан бүхы хүсэнүүд хэрэглэгдэхэ байха.

Социализмда тохёолдоһон аюултай, тэрэнэй политическэ дайсан этэгээдүүдтэй тэмсэл бүхы партиин, тэрэнэй үзэл суртал ба номнол нэбтэрүүлдэг органуудай, илангаяа олоннитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй гол зорилго болоно гэжэ тогтоол дотор заагдана. Үзэл сурталай ба номнол нэбтэрүүлхэ ябуулгын талаар, Полышын социалис байгуулалтын гол туйлалтанууд, гол ёһонуудта эсэргүү ямаршье ябуулганууд харюу сохилтогүйгөөр орхигдохо ёһогүй.

Ороноо, тэрэнэй экономикые һуларуулха ябадал тохёолдуулһан, социалис гүрэндэ, ниитын гурим ба амгалан байдалда аюул ушаруулһан һандаргахы ябуулганудта шанга харюу сохилто хэхын тула шухала этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые ПНР-эй правительствада олгохо шухала гээд ПОРП-ын Центральна Комитет тоолоно.

Энээнтэй дашарамдуулан, «Эрхэтэд болон гүрэноо хамгаалха зорилготой ябуулга хэхын тула онсо хүсэ хэрэглэхэ тухай» хуулиин проект зүбшэн хэлсэжэ эхилхэ үүсхэлтэйгээр Сеймдэ хандахыень ПОРП-ын түлөөлэгшэдые Центральна Комитет уялгалба.

ВСНП-гэй СЕССИ

ПЕКИН. Бүхэхитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай ээлжээтэ сесси ноябриин 30-да эндэ хүдэлмэреэ эхилээ. ВСНП-гэй Саг үргэлжын комитедэй түрүүлэгшэ Е. Цзяньин энэ үдэрэй заседаниие хүтэлбэрилөө.

КНР-эй Гүрэнэй советэй премьер Чжао Цзыян «Мүнөөнэй экономическа байдал, ерээдүйдэ дүүргэгдэхэ заабаринууд ба зорилгонууд тухай» гэһэн элидхэл хэбэ.

ЖЕНЕВЭДЭ ХӨӨРЭЛДӨӨН ЭХИЛЭЭ

ЖЕНЕВЭ. Туйлагдаһан хэлсээнтэй зохилдуулагдан, СССР-эй ба США-гай делегацинууд Европодо ядерна зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хөөрэлдөөгөө ноябриин 30-да эндэ эхилээ. Делегацинуудай толгойлогшонорой түрүүшын уулзалга болобо.

СССР-эй делегациие элшэн сайд Ю. А. Квицинский, США-гай делегациие элшэн сайд П. Нитце толгойлно.

Эб найрамдалай тала баригшадай ехэ жагсаал

ФЛОРЕНЦИ. Италиин үниин энэ городто ороной нютаг бүхэнһөө ерэһэн 200 мянга гаран хүнүүд амгалан тайбан байдалай, буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө, зэбсэгүүдые урдилдан түхеэрхэ ябадал буруушаалгын жагсаалда хабаадаба. Бүгэдэ ниитын шэнжэтэй энэ жагсаал ВИКТ-гэй, ИКИТ-гэй, ИСТ-гэй нэгэдэмэл федерациин үүсхэлээр үнгэргэгдөө. Италиин Коммунис парти, бусад түрүү үзэл бодолтой эмхинүүд тэрэниие дэмжэбэ.

УРШАГТА МУУХАЙ УШАРАЛ

ДАМАСК. Дамаскын хүн зоноор олон кварталнуудай нэгэндэ харата балмад ябуулга хэгдээ. Энээнһээ уламжалан, 90 хүн алуулһан, 135 хүн шархатаһан байна. Алуулагшадай дунда олон үхибүүд бии. Автомашина дотор алуурщадай нюуһан ехэ хүсэтэйгөөр дэлбэрхэ материал һургуулиин хажууда тэһэрһэн байна.

Айхабтар муухай иимэ гэмтэ ябуулга хадаа Дүтын Зүүн зүгтэхи американ-сионис түсэбүүдтэ буулта хэхыень Сириие баадхаха гэһэн һэдэлгэ болоно гэжэ «Тишрин» газетэ сэгнэнэ. Тель-Авивтахи өөһэдынгөө эзэдэй дура хүсэлые бэелүүлэн, эдэ алуурщад Дүтын Зүүн зүгэй зүришэлдөө шиидхэхэ урбалтата замые эрид буруушаадагайнь түлөө Сириин арадһаа үһөөгөө абахые эрмэлзэнэ гэжэ тус газетэ тэмдэглэнэ. Иимэ харата ябуулгын США-гай президентын тусхай түлөөлэгшэ Ф. Хабибай Дүтын Зүүн зүгтэ ерэлгэтэй тудалдаһанда «Тишрин» анхарал хандуулна.

Дамаскдахи тэһэрэлгэ американ ба сионис агентнуудэй тухиралгаар хэгдэһэн байха гээд «Аль-Баас» газетэ тэмдэглэнэ.

БЕНИНЭЙ ҺАЙНДЭР

КОТОНУ. Бенин арад национальна һайндэрөө — Бенинэй Арадай Республикын тогтоогдоһоор зургаадахи жэлэй ойе тэмдэглэбэ. Котонугай Улаан одон гэжэ талмай дээрэ сэрэгэй парад, ажалшадай жагсаал болоо. Тэрээндэ олоннитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, һурагша залуушуул хабаадаа.

— Бенин арад революциин туйлалтануудые хамгаалха ба батадхахаар шиидэнхэй, — гэжэ НРБ-гэй президент М. Кереку һайндэрөөр дашарамдуулан, радио ба телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Бенинэй Арадай революциин партиие, олоннитын эмхинүүдые бэхижүүлхэ шухала гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ. Африка түбидэхи империализмын ба хархис хүсэнүүдэй гүшэг тулгуури — ЮАР-ай хархис засагые гүрэнэй толгойлогшо эрид буруушааба.

ГРЕНАДЫН АРАДЫЕ ДЭМЖЭНЭ

ГАВАНА. Энэ ороной арад зонтой һаналаа нэгэдэгшэдэй уласхоорондын түрүүшын конференцидэ хабаадагшад Гренада тушаа США-гай захиргаанай баримталдаг эзэрхэг түримхэй политикые эрид шууд буруушааба.

Баталан абаһан декларациин доторнь иигэжэ хэлэгдэнэ: Гренадын революци арад зоной аша туһада багахан саг соо тон шухала хубилалтануудые хэһэн байна. Орон дотор түлөөһэгүй һуралсал эмхидхэгдэв, үйлэдбэриин шэнэ предприятинууд тогтоогдоо, үзэг бэшэг мэдэхэгүйе усадхаха кампани амжалтатайгаар үнгэргэгдэнэ, хүн зондо медицинскэ туһаламжа үзүүлэлгын хэрэг һайжаржа байнхай. Гренадын арадай түрүү манлайн — «Нью-Джуэл» гэжэ хүдэлөөнэй хүтэлбэри доро экономическа хүгжэлтын программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ, кооперативна хүдэлөөн улам үргэдэн дэлгэржэ байна.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор — 2-54-54, приемная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат, — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, информации — 2-34-05, перевод — 2-54-93, писем и сельскоров — 2-67-81, корректорская — 2-35-95, машинное бюро — 2-57-63, фотолаборатория — 2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Госу[дар]ственного комитета Бурятской АССР [по] делам издательств полиграфии и к[нижной] торговли.
Н-04790. Заказ № 276. Индекс 58[...]